

Національний банк України

Консолідована фінансова звітність
за рік, що закінчився 31 грудня 2017 року

У цьому консолідованому звіті 79 сторінок.

Зміст

Заява про відповідальність керівництва щодо підготовки та схвалення консолідованої фінансової звітності за рік, який закінчився 31 грудня 2017 року	1
Звіт незалежного аудитора	2
Консолідований звіт про фінансовий стан	4
Консолідований звіт про сукупні доходи	5
Консолідований звіт про рух грошових коштів	6
Консолідований звіт про зміни у власному капіталі	8
Примітки до консолідованої фінансової звітності	
1 Основна діяльність	9
2 Основи облікової політики та складання звітності	11
3 Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку	28
4 Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку	32
5 Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	34
6 Цінні папери нерезидентів	35
7 Авуари в СПЗ	39
8 Цінні папери України	40
9 Кредити банкам та іншим позичальникам	43
10 Внески в рахунок квоти МВФ	48
11 Основні засоби та нематеріальні активи	49
12 Інші активи	50
13 Кошти банків	50
14 Кошти державних та інших установ	51
15 Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	52
16 Кредити отримані	52
17 Зобов'язання перед МВФ	52
18 Інші зобов'язання	53
19 Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	54
20 Управління капіталом	55
21 Грошові кошти та їх еквіваленти	56
22 Процентні доходи та витрати	56
23 Інші доходи	57
24 Витрати на утримання персоналу	57
25 Адміністративно-господарські та інші витрати	57
26 Чисте зменшення резервів	58
27 Управління фінансовими ризиками	58
28 Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику	61
29 Кредитний ризик	63
30 Валютний ризик	65
31 Процентний ризик	66
32 Ризик ліквідності	70
33 Позабалансові зобов'язання і похідні фінансові інструменти	73
34 Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань	73
35 Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки	77
36 Операції зі зв'язаними сторонами	77
37 Події, що відбулися після звітної дати	79

Національний банк України

Заява про відповідальність керівництва щодо підготовки та схвалення консолідованої фінансової звітності за рік, який закінчився 31 грудня 2017 року

Керівництво несе відповідальність за підготовку консолідованої фінансової звітності, яка достовірно, у всіх суттєвих аспектах відображає фінансовий стан Національного банку України та його дочірньої компанії станом на кінець дня 31 грудня 2017 року, а також результати їх діяльності, рух грошових коштів та зміни в капіталі за рік, який закінчився цією датою, а також за розкриття основних принципів облікової політики та іншої пояснювальної інформації відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Під час підготовки консолідованої фінансової звітності керівництво несе відповідальність за:

- належний вибір і застосування облікової політики;
- представлення інформації, у т.ч. даних про облікову політику, у формі, що забезпечує прийнятність, достовірність, зіставність та зрозумілість такої інформації;
- розкриття додаткової інформації у випадках, коли виконання вимог МСФЗ є недостатнім для розуміння користувачами звітності того впливу, який ті чи інші угоди, а також інші події чи умови здійснюють на консолідований фінансовий стан та фінансові результати діяльності Національного банку України та його дочірньої компанії;
- ствердження про дотримання вимог МСФЗ за умови, що будь-які суттєві відхилення розкриті та роз'яснені в консолідованій фінансовій звітності; та
- оцінку здатності Національного банку України та його дочірньої компанії продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Керівництво також несе відповідальність за:

- створення, впровадження та підтримання в Національному банку України та його дочірньої компанії ефективної та надійної системи внутрішнього контролю;
- ведення обліку у формі, яка б давала змогу розкрити та пояснити угоди Національного банку України та його дочірньої компанії, а також надати на будь-яку дату інформацію з достатньою точністю про консолідований фінансовий стан Національного банку України та його дочірньої компанії і забезпечити відповідність консолідованої фінансової звітності вимогам МСФЗ;
- ведення облікової документації відповідно до законодавства України;
- застосування обґрунтовано доступних заходів щодо збереження активів Національного банку України та його дочірньої компанії;
- запобігання і виявлення випадків шахрайства та інших порушень.

Консолідована фінансова звітність за рік, який закінчився 31 грудня 2017 року, була схвалена керівництвом Національного банку України 11 квітня 2018 року.

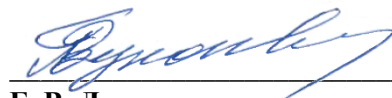
Від імені Правління Національного банку України:

Я. В. Смолій
Голова

11 квітня 2018 року

Б. В. Лукасевич
Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

11 квітня 2018 року

ЗВІТ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА

Раді та Правлінню Національного банку України:

Думка

Ми провели аудит консолідованої фінансової звітності Національного банку України та його дочірньої компанії, яка складається з консолідованого звіту про фінансовий стан на 31 грудня 2017 року, та консолідованого звіту про сукупні доходи, консолідованого звіту про зміни у власному капіталі та консолідованого звіту про рух грошових коштів за рік, що закінчився зазначеною датою, та приміток до консолідованої фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик.

На нашу думку, консолідована фінансова звітність, що додається, відображає достовірно в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Національного банку України та його дочірньої компанії на 31 грудня 2017 року, їх консолідовані фінансові результати і консолідовані грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Основа для думки

Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Нашу відповідальність згідно з цими стандартами викладено в розділі *“Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності”* нашого звіту. Ми є незалежними по відношенню до Національного банку України та його дочірньої компанії згідно з *Кодексом етики професійних бухгалтерів Ради з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (Кодекс РМСЕБ)* та етичними вимогами, застосовними в *Україні* до нашого аудиту фінансової звітності, а також виконали інші обов’язки з етики відповідно до цих вимог та Кодексу РМСЕБ. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки.

Відповідальність керівництва та тих, кого наділено найвищими повноваженнями, за консолідовану фінансову звітність

Керівництво несе відповідальність за складання і достовірне подання цієї консолідованої фінансової звітності відповідно до МСФЗ та за таку систему внутрішнього контролю, яку керівництво визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання консолідованої фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки.

При складанні консолідованої фінансової звітності керівництво несе відповідальність за оцінку здатності Національного банку України та його дочірньої компанії продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовно, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, крім випадків, коли ті, кого наділено найвищими повноваженнями, або планують ліквідувати Національний банк України та його дочірню компанію чи припинити діяльність, або не мають інших реальних альтернатив цьому.

Ті, кого наділено найвищими повноваженнями, несуть відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Національного банку України та його дочірньої компанії.

Відповідальність аудитора за аудит консолідованої фінансової звітності

Нашими цілями є отримання обґрунтованої впевненості, що консолідована фінансова звітність в цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудитора, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, коли воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки; вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, вони можуть впливати на економічні рішення користувачів, що приймаються на основі цієї консолідованої фінансової звітності.

Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, ми використовуємо професійне судження та професійний скептицизм протягом всього завдання з аудиту. Крім того, ми:

- ідентифікуємо та оцінюємо ризики суттєвого викривлення консолідованої фінансової звітності внаслідок шахрайства чи помилки, розробляємо й виконуємо аудиторські процедури у відповідь на ці ризики, та отримуємо аудиторські докази, що є достатніми та прийнятними для використання їх як основи для нашої думки. Ризик невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства є вищим, ніж для викривлення внаслідок помилки, оскільки шахрайство може включати змову, підробку, навмисні пропуски, невірні твердження або нехтування заходами внутрішнього контролю.
- отримуємо розуміння заходів внутрішнього контролю, що стосуються аудиту, для розробки аудиторських процедур, які б відповідали обставинам, а не для висловлення думки щодо ефективності системи внутрішнього контролю.
- оцінюємо прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації, зроблених керівництвом.
- доходимо висновку щодо прийнятності використання керівництвом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку та, на основі отриманих аудиторських доказів, доходимо висновку, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, які поставили б під значний сумнів можливість Національного банку України та його дочірньої компанії продовжити безперервну діяльність. Якщо ми доходимо висновку щодо існування такої суттєвої невизначеності, ми повинні привернути увагу в своєму звіті аудитора до відповідних розкриттів інформації у консолідованій фінансовій звітності або, якщо такі розкриття інформації є неналежними, модифікувати свою думку. Наші висновки ґрунтуються на аудиторських доказах, отриманих до дати нашого звіту аудитора. Втім майбутні події або умови можуть примусити Національний банк України та його дочірньої компанії припинити свою діяльність на безперервній основі.
- оцінюємо загальне подання, структуру та зміст консолідованої фінансової звітності включно з розкриттями інформації, а також те, чи показує консолідована фінансова звітність операції та події, що лежать в основі її складання, так, щоб досягти достовірного відображення.
- Отримуємо прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі щодо фінансової інформації Національного банку України та його дочірньої компанії для висловлення думки щодо консолідованої фінансової звітності. Ми несемо відповідальність за керування, нагляд та виконання аудиту Національного банку України та його дочірньої компанії. Ми несемо відповідальність за висловлення нами аудиторської думки.

Ми повідомляємо тих, кого наділено найвищими повноваженнями, інформацію про запланований обсяг та час проведення аудиту та суттєві аудиторські результати, виявлені під час аудиту, включаючи будь-які суттєві недоліки заходів внутрішнього контролю, виявлені нами під час аудиту.

Deloitte & Touche

11 квітня 2018 року

Сертифікований аудитор

Сертифікат аудитора банків № 0018,
виданий Аудиторською палатою України
29 жовтня 2009 року, дійсний до 1 січня 2020 року

ПрАТ "Делойт енд Туш ЮСК"
01033, Україна, м. Київ, вул. Жилианська 48, 50а

Євген Заноза

Національний банк України
Консолідована фінансова звітність
Консолідований звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2017 року

	Примітки	2017	2016
		(у мільйонах гривень)	
Активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	5	25 168	50 958
Цінні папери нерезидентів	6	414 455	275 329
Авуари в СПЗ	7	60 860	73 546
Монетарне золото		28 404	24 353
Цінні папери України	8	372 697	394 454
Кредити банкам та іншим позичальникам	9	32 417	35 456
Внутрішній державний борг		1 926	2 002
Внески в рахунок квоти МВФ	10	80 415	73 538
Основні засоби та нематеріальні активи	11	5 421	5 946
Інші активи	12	5 238	4 966
Усього активів		1 027 001	940 548
Зобов'язання			
Банкноти та монети в обігу		361 544	341 059
Кошти банків	13	39 994	44 305
Кошти державних та інших установ	14	56 124	48 549
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	19	44 614	44 379
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	15	67 024	68 073
Кредити отримані	16	2 807	–
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	17	206 245	169 757
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	17	80 411	73 538
Інші зобов'язання	18	3 308	3 232
Усього зобов'язань		862 071	792 892
Власний капітал			
Статутний капітал	20	100	100
Загальні та інші резерви	20	53 053	54 255
Резерви переоцінки активів і зобов'язань	20	111 740	93 265
Усього власного капіталу		164 893	147 620
Неконтрольована частка		37	36
Усього капіталу		164 930	147 656
Усього пасивів		1 027 001	940 548

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 11 квітня 2018 року.

Голова

Я. В. Смолій

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Б. В. Лукасевич

Національний банк України
Консолідована фінансова звітність
Консолідований звіт про сукупні доходи за 2017 рік

	Примітки	2017	2016
		(у мільйонах гривень)	
Процентні доходи	22	53 717	60 050
Процентні витрати	22	<u>(11 631)</u>	<u>(13 344)</u>
Чистий процентний дохід до вивільнення/(вирахування) резервів		42 086	46 706
Чисте зменшення резервів за кредитами банкам та іншим позичальникам	26	3 151	875
Чистий процентний дохід після вивільнення/(вирахування) резервів		45 237	47 581
Комісійні доходи		429	383
Комісійні витрати		<u>(41)</u>	<u>(65)</u>
Чистий комісійний дохід		388	318
Результати від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями в іноземній валюті та монетарному золоті		14 344	23 545
Результати від операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю		2 657	2 323
Результати від операцій з фінансовими інструментами, крім операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю		2 035	(67)
Інші доходи	23	<u>1 252</u>	<u>732</u>
Усього чистих доходів		65 913	74 432
Витрати на утримання персоналу	24	(1 367)	(1 433)
Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції		(961)	(971)
Адміністративно-господарські та інші витрати	25	(1 259)	(969)
Відрахування на забезпечення під імовірні зобов'язання	18	(31)	(2 594)
Чисте збільшення резервів за іншими активами	26	(2)	(11)
Прибуток до оподаткування		62 293	68 454
Витрати з податку на прибуток дочірніх компаній		(2)	(1)
Прибуток за рік		62 291	68 453
Інші сукупні доходи, які не підлягають перекласифікації як складові прибутків або збитків у наступних періодах:			
Переоцінка банківських металів		(212)	736
Інші сукупні доходи за рік		(212)	736
Разом сукупні доходи за рік		62 079	69 189
Прибуток за рік, який належить:			
Національному банку України		62 290	68 452
неконтрольованій частці		<u>1</u>	<u>1</u>
		62 291	68 453
Сукупні доходи, які належать:			
Національному банку України		62 078	69 188
неконтрольованій частці		<u>1</u>	<u>1</u>
		62 079	69 189

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 11 квітня 2018 року.

Голова

Я. В. Смолій

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Б. В. Лукасевич

Заступник директора – начальник управління
Департаменту фінансового контролінгу

Т. В. Усачова

Національний банк України
Консолідована фінансова звітність
Консолідований звіт про рух грошових коштів за 2017 рік

	Примітки	2017	2016
<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Операційна діяльність			
Прибуток за рік		62 291	68 453
Коригування:			
Знос та амортизація	11	490	559
Чисте (зменшення) резервів за активами	26	(3 149)	(864)
Коригування процентних доходів за знеціненими кредитами, що надані банкам	9	(2 576)	(867)
Зміна в нарахованих доходах		684	(274)
Зміна в нарахованих витратах		364	(128)
Результат переоцінки операцій з похідними фінансовими інструментами		–	1 467
Результат переоцінки боргових цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю		629	(447)
Нерезалізований результат переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті		(19 718)	(7 387)
Забезпечення під імовірні зобов'язання за судовими позовами	18	31	2 594
Інший рух коштів, що не є грошовим		(19)	(22)
Чистий грошовий прибуток до зміни операційних активів та зобов'язань		39 027	63 084
Чисте збільшення кредитів банкам та іншим позичальникам		8 784	29 881
Погашення внутрішнього державного боргу		132	132
Чисте зменшення/(збільшення) інших активів		465	(250)
Чисте (зменшення)/збільшення коштів банків на вимогу (крім нарахованих відсотків)		(3 569)	12 494
Чисте збільшення/(зменшення) коштів державних та інших установ		4 861	(8 055)
Чисте збільшення/(зменшення) інших зобов'язань		47	(2)
Чисте надходження грошових коштів від операційної діяльності до перерахування коштів до Державного бюджету України		49 747	97 284
Перерахування коштів до Державного бюджету України	19	(44 379)	(38 164)
Чисте надходження грошових коштів від операційної діяльності		5 368	59 120
Інвестиційна діяльність			
Чисте зменшення розміщених строкових депозитів		68	16 938
Чисте збільшення цінних паперів нерезидентів		(89 764)	(59 308)
Придбання цінних паперів України	8	(3 949)	(25 800)
Продаж та погашення цінних паперів України		24 640	37 648
Придбання монетарного золота		(78)	(458)
Внески в рахунок квоти МВФ	17, 10	–	(18 938)
Інвестиції в дочірні компанії		(54)	–
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(13)	(302)
Чисте вибуття грошових коштів від інвестиційної діяльності		(69 150)	(50 220)

Примітки, подані на сторінках 9 – 79, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

Національний банк України
Консолідована фінансова звітність
Консолідований звіт про рух грошових коштів за 2017 рік (продовження)

	Примітки	2017	2016
		<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Фінансова діяльність			
Випуск банкнот та монет в обіг		20 484	32 822
Погашення зобов'язань перед МВФ	17	(8 194)	–
Надходження коштів від отриманих кредитів МВФ	17	26 204	25 563
Рахунки МВФ №1, №2		–	47
Чиста зміна залучених строкових депозитів		(797)	764
Чиста зміна депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком України		(1 022)	(21 317)
Інші кредити отримані (погашені)		2 712	(31 230)
Чисте надходження грошових коштів від фінансової діяльності		<u>39 387</u>	<u>6 649</u>
Вплив зміни курсів іноземних валют на грошові кошти та їх еквіваленти		13 923	18 244
Чисте (зменшення)/збільшення грошових коштів та їх еквівалентів		(10 472)	33 793
Грошові кошти та їх еквіваленти			
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок звітного року	21	<u>145 442</u>	<u>111 649</u>
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного року	21	<u>134 970</u>	<u>145 442</u>

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 11 квітня 2018 року.

Голова

Я. В. Смолій

Головний бухгалтер – директор
 Департаменту бухгалтерського обліку

Б. В. Лукасевич

Національний банк України
Консолідована фінансова звітність
Консолідований звіт про зміни у власному капіталі за 2017 рік

	Примітки	Статутний капітал	Загальні та інші резерви	Резерв переоцінки активів і зобов'язань	Усього власного капіталу	Некон-трольована частка	Усього капіталу
							(у мільйонах гривень)
Залишок на 01 січня 2016 року		100	39 185	83 526	122 811	35	122 846
Усього сукупних доходів за 2016 рік		–	68 452	736	69 188	1	69 189
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами	19	–	286	(286)	–	–	–
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами	19	–	341	(341)	–	–	–
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів до резерву переоцінки	19	–	(537)	537	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів за операціями з похідними фінансовими інструментами до резерву переоцінки	19	–	(1)	1	–	–	–
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих збитків від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті	19	–	2 350	(2 350)	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів від переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті до резерву переоцінки	19	–	(11 442)	11 442	–	–	–
Зобов'язання Національного банку України з перерахування прибутку до розподілу за 2016 рік до Державного бюджету України	19	–	(44 379)	–	(44 379)	–	(44 379)
Залишок на 31 грудня 2016 року		100	54 255	93 265	147 620	36	147 656
Усього сукупних доходів за 2017 рік		–	62 290	(212)	62 078	1	62 079
Результат від передавання активів	11	–	(191)	–	(191)	–	(191)
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами	19	–	239	(239)	–	–	–
Реалізований результат переоцінки за проданими цінними паперами та деривативами	19	–	398	(398)	–	–	–
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів до резерву переоцінки	19	–	(412)	412	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів за операціями з похідними фінансовими інструментами до резерву переоцінки	19	–	(286)	286	–	–	–
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих збитків від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті	19	–	166	(166)	–	–	–
Спрямування нереалізованих доходів від переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті до резерву переоцінки	19	–	(18 792)	18 792	–	–	–
Зобов'язання Національного банку України з перерахування прибутку до розподілу за 2017 рік до Державного бюджету України	19	–	(44 614)	–	(44 614)	–	(44 614)
Залишок на 31 грудня 2017 року		100	53 053	111 740	164 893	37	164 930

Схвалено до випуску та підписано від імені Правління Національного банку України 11 квітня 2018 року.

Голова

Я. В. Смолій

Головний бухгалтер – директор
Департаменту бухгалтерського обліку

Б. В. Лукасевич

Примітки, подані на сторінках 9 – 79, є невід'ємною частиною цієї консолідованої фінансової звітності.

1 Основна діяльність

Національний банк України (далі – Національний банк) є центральним банком України і здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Закону України “Про Національний банк України” та інших законодавчих актів України. Згідно із законодавством України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Під час виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, якщо це не перешкоджає досягненню цінової стабільності.

Національний банк не має на меті отримання прибутку. Фінансові результати діяльності Національного банку, а також структура його активів, зобов'язань і капіталу визначаються функціями Національного банку як особливого центрального органу державного управління.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк виконує такі основні функції:

- відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики, розроблених Радою Національного банку, визначає та проводить грошово-кредитну політику;
- монопольно здійснює емісію національної валюти України та організовує її обіг;
- забезпечує накопичення та зберігання міжнародних (золотовалютних) резервів (далі – міжнародні резерви) і здійснення операцій з ними та банківськими металами;
- є кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;
- здійснює банківське регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі;
- представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;
- здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах компетенції, визначеної Законом України “Про Національний банк України”.

Згідно із Законом України “Про Національний банк України” Національний банк надає кредити банкам для підтримки ліквідності, купує та продає на відкритому ринку цінні папери, валютні цінності, дорогоцінні метали, продає пам'ятні монети з дорогоцінних і недорогоцінних металів на внутрішньому і зовнішньому ринках, виконує операції з обслуговування державного боргу, пов'язані з розміщенням державних цінних паперів, їх погашенням і виплатою доходів за ними, веде рахунки Державної казначейської служби України, рахунки міжнародних організацій та здійснює інші операції, необхідні для забезпечення виконання своїх функцій. Національний банк також виконує функції депозитарію державних цінних паперів України.

Статутний капітал Національного банку є державною власністю.

Відповідно до Конституції України основними завданнями Ради Національного банку є розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за проведенням грошово-кредитної політики. Крім того, відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Рада Національного банку затверджує щороку кошторис адміністративних витрат Національного банку на наступний рік, приймає рішення про спрямування прибутку до розподілу на збільшення статутного капіталу Національного банку та формування резервів, які є джерелом фінансування інвестицій, що спрямовуються на забезпечення діяльності Національного банку, приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку, затверджує річну фінансову звітність Національного банку, звіт про виконання кошторису адміністративних витрат та розподіл прибутку до розподілу, затверджує рішення Правління Національного банку про участь Національного банку в міжнародних фінансових організаціях, а також виконує інші функції відповідно до своїх повноважень, визначених законодавством України. Рада Національного банку створює Аудиторський комітет з метою оцінки надійності та результативності системи внутрішнього контролю в Національному банку, повноти та достовірності річної фінансової звітності Національного банку.

1 Основна діяльність (продовження)

До структури Національного банку станом на 31 грудня 2017 та 2016 років входять центральний апарат, відокремлений підрозділ (Банкотно-монетний двір), які здійснюють діяльність виключно в межах завдань і функцій Національного банку, установлених Законом України “Про Національний банк України”.

Дочірньою установою Національного банку є ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР З ОБСЛУГОВУВАННЯ ДОГОВОРІВ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ” (далі – Розрахунковий центр). У липні 2017 року відповідно до вимог Закону України “Про депозитарну систему в Україні”, “Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків” Національний банк придбав 53 600 акцій Розрахункового центру шляхом викупу простих акцій Розрахункового центру, у результаті чого частка Національного банку у капіталі Розрахункового центру становить 83,55% (станом на 31 грудня 2016 року частка участі Національного банку в статутному капіталі Розрахункового центру становила 77,79%).

Статутний капітал Розрахункового центру становить 206,7 мільйона гривень (на 31 грудня 2016 року – 153,1 мільйона гривень), який складається з простих іменних акцій номінальною вартістю 1 000 гривень кожна.

Винятковою компетенцією Розрахункового центру є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею, якщо проводяться розрахунки за принципом “поставка цінних паперів проти оплати”. Розрахунковий центр відкриває та веде грошові рахунки учасників фондового ринку. Також забезпечує виплату доходу за цінними паперами, номінальної вартості під час погашення цінних паперів та здійснення емітентом інших корпоративних операцій, у тому числі за тими цінними паперами, що розміщені та перебувають в обігу за межами України.

Національний банк є засновником Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку. Національний банк здійснює адміністрування та зберігання активів Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку (далі – КНПФ).

Національний банк провів аналіз наявності контролю, необхідного для консолідації відповідно до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” стосовно КНПФ. Національний банк є засновником, проте не зазнає ризиків або не має права щодо змінних результатів його діяльності. Відповідно до МСФЗ 10 Національний банк не має контролю за КНПФ та відповідно КНПФ не було консолідовано під час складання цієї консолідованої фінансової звітності.

Інвестиції Національного банку в асоційовані компанії станом на 31 грудня 2017 та 2016 років представлені Німецько-Українським фондом та Публічним акціонерним товариством “Національний депозитарій України”.

Німецько-Український фонд (далі – НУФ) заснований Кабінетом Міністрів України в особі Міністерства фінансів України, Національним банком і Німецькою кредитною установою для відбудови, зареєстрованою в Німеччині. Основною сферою діяльності НУФ є підвищення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств України шляхом їх фінансування через уповноважені українські банки-учасники (з використанням коштів НУФ). Відповідно до статуту НУФ не має на меті отримання прибутку. Прибуток НУФ спрямовується на збільшення кредитних ресурсів для малих і середніх підприємств. Частка участі Національного банку в статутному капіталі НУФ на 31 грудня 2017 року становить 31,25% (на 31 грудня 2016 року – 31,25%).

1 Основна діяльність (продовження)

Національний банк, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку та інші учасники фондового ринку є акціонерами Публічного акціонерного товариства “Національний депозитарій України” (далі – Національний депозитарій). Згідно зі статутом Національний депозитарій проводить діяльність із депозитарного обліку та обслуговування обліку цінних паперів і корпоративних операцій емітента на рахунках у цінних паперах клієнтів.

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк володіє 2 580 простими іменними акціями Національного депозитарію номінальною вартістю 10 000 гривень кожна, загальною номінальною вартістю 25,8 мільйона гривень (у 2016 році – 2 580 простими іменними акціями Національного депозитарію номінальною вартістю 10 000 гривень кожна, загальною номінальною вартістю 25,8 мільйона гривень). Частка участі Національного банку в статутному капіталі Національного депозитарію на 31 грудня 2017 року становить 25% (на 31 грудня 2016 року – 25%).

Затвердження консолідованої фінансової звітності належить до повноважень Ради Національного банку.

2 Основи облікової політики та складання звітності

Консолідована фінансова звітність Національного банку складена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), затверджених Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Ця консолідована фінансова звітність була підготовлена на основі припущення, що Національний банк є організацією, здатною продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Ця консолідована фінансова звітність була складена за принципом оцінки за собівартістю, за винятком фінансових активів, класифікованих як фінансові активи, які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку. Консолідована фінансова звітність представлена в національній валюті України – гривні, що є функціональною валютою та валютою представлення консолідованої фінансової звітності. Консолідована фінансова звітність Національного банку складається в мільйонах гривень.

Основа консолідації

Консолідована фінансова звітність складається з фінансової звітності Національного банку та його дочірніх компаній станом на 31 грудня 2017 року.

Дочірні компанії включають компанії, які контролює Національний банк. Наявність контролю визначається в разі виконання одночасно таких умов:

наявність владних повноважень стосовно об'єкта інвестування;

права щодо змінних результатів діяльності об'єкта інвестування та можливість зазнавати ризиків;

спроможність використовувати свої владні повноваження щодо об'єкта інвестування з метою впливу на результати Національного банку.

Дочірні компанії повністю консоліднуються починаючи з дати фактичного отримання Національним банком контролю за ними (яка, як правило, є датою придбання) і консолідація припиняється починаючи з дати втрати контролю.

Зміна частки участі в дочірній компанії без втрати контролю обліковується як операція з капіталом. Збитки дочірньої компанії відносяться на неконтрольовану частку участі, навіть якщо це призводить до виникнення від'ємного залишку неконтрольованої частки участі.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Якщо Національний банк втрачає контроль за дочірньою компанією, то він припиняє визнання активів та зобов'язань дочірньої компанії (у тому числі відповідного гудвілу), балансової вартості неконтрольованої частки участі, визнає справедливую вартість отриманої винагороди, справедливую вартість інвестиції, що залишається, а також результат операції у складі прибутків або збитків, перекласифіковує частку Національного банку в компонентах, що раніше були визнані у складі іншого сукупного доходу, до складу прибутків або збитків. У разі вибуття дочірньої компанії шляхом передавання контролю державі в особі Кабінету Міністрів України чи інших державних органів та установ результат такої операції відображається в капіталі.

Під час консолідації звітності дочірніх компаній виключаються всі залишки за внутрішньосистемними операціями, у тому числі суми доходів і витрат за операціями між дочірніми компаніями. Національний банк і його дочірні компанії застосовують єдину облікову політику для складання консолідованої фінансової звітності. Фінансову звітність дочірніх компаній складено за той самий звітний період, що і консолідовану звітність Національного банку.

Інвестиції в асоційовані компанії

Асоційовані компанії – це компанії, на діяльність яких Національний банк має суттєвий вплив. Суттєвий вплив – це повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової та операційної політики об'єкта інвестицій, але не контроль чи спільний контроль за фінансовою та операційною політикою.

Інвестиції в асоційовані компанії відображаються за методом участі в капіталі і включаються до статті “Інші активи”. Подальші зміни в балансовій вартості відображають зміни частки Національного банку в чистих активах асоційованої компанії, що відбулися після придбання. Частка Національного банку в прибутках або збитках асоційованих компаній з часу здійснення інвестицій визнається в складі інших доходів або витрат консолідованого звіту про сукупні доходи. Частка Національного банку в інших змінах капіталу асоційованих компаній, що відбулися з часу здійснення інвестицій, визнається у складі консолідованих звітів про сукупні доходи та про власний капітал. Проте, якщо частка Національного банку у збитках асоційованої компанії дорівнює або перевищує його частку участі в асоційованій компанії, то Національний банк не визнає подальших збитків, за винятком випадків, коли він має зобов'язання здійснювати платежі асоційованій компанії або від її імені.

Основні методи оцінки

Фінансові активи та зобов'язання відображаються за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю залежно від їх класифікації.

Справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передавання зобов'язання у звичайній операції на головному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна) незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншої методики оцінювання.

Ринок, на якому Національний банк, як правило, здійснює операції продажу активу або передавання зобов'язання, приймається за головний ринок або, якщо немає головного ринку, за найсприятливіший ринок. У Національного банку має бути доступ до основного або найсприятливішого ринку на дату оцінки. Національний банк оцінює справедливую вартість активу або зобов'язання, користуючись припущеннями, якими користувалися б учасники ринку, складаючи ціну активу або зобов'язання, та припускаючи, що учасники ринку діють у своїх економічних інтересах.

Якщо для активу або зобов'язання є головний ринок, то оцінка справедливої вартості представляє ціну на такому ринку (незалежно від того, чи ця ціна є безпосередньо відкритою, чи її оцінку отримано за іншою методикою оцінювання), навіть якщо ціна на іншому ринку є потенційно сприятливішою на дату оцінки.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Для визначення справедливої вартості фінансових інструментів, щодо яких немає інформації про ринкові ціни із зовнішніх джерел, використовуються такі методики оцінки, як дисконтування грошових потоків і аналіз фінансової інформації про об'єкти інвестування. Застосування методик оцінки може потребувати припущень, що не підкріплені ринковими даними. У цій консолідованій фінансовій звітності інформація щодо припущень розкривається в тих випадках, за яких заміна такого припущення можливим альтернативним варіантом може призвести до суттєвої зміни сум прибутку, доходів, витрат, загальної суми активів чи зобов'язань.

Національний банк застосовує методики оцінювання, що відповідають обставинам і для яких є достатньо даних, щоб оцінити справедливу вартість, максимізуючи використання доречних відкритих вхідних даних та мінімізуючи використання закритих вхідних даних.

Усі активи та зобов'язання, справедлива вартість яких оцінюється або розкривається у консолідованій фінансовій звітності, класифікуються в межах ієрархії рівнів справедливої вартості, що зазначена нижче, на підставі вхідних даних найнижчого рівня, які є суттєвими для оцінки справедливої вартості в цілому:

рівень 1 – ціни котирування ідентичних активів або зобов'язань на активному ринку (без будь-яких коригувань);

рівень 2 – моделі оцінки, у яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що належать до найнижчого рівня ієрархії, є прямо або опосередковано спостережуваними на ринку;

рівень 3 – моделі оцінки, у яких суттєві для оцінки справедливої вартості в цілому вхідні дані, що належать до найнижчого рівня ієрархії, не спостерігаються на ринку.

Витрати на проведення операції – витрати на придбання, випуск або вибуття фінансового активу чи фінансового зобов'язання, які не були б сплачені, якби операція не відбулася. Витрати на проведення операції не включають премій або дисконтів за борговими інструментами, витрат на фінансування, внутрішніх адміністративних витрат чи витрат на зберігання.

Амортизована собівартість – це сума, за якою фінансовий актив чи фінансове зобов'язання оцінюється під час первісного визнання, мінус виплати основної суми плюс або мінус накопичена амортизація будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення, розрахована із застосуванням методу ефективної процентної ставки, та мінус будь-яке зменшення вартості фінансових активів унаслідок знецінення.

Метод ефективної процентної ставки – метод обчислення амортизованої собівартості фінансового активу або фінансового зобов'язання та розподілу доходів чи витрат від відсотків на відповідний період. Ефективна процентна ставка – це ставка, за якою очікувані майбутні грошові виплати або надходження (без урахування майбутніх збитків, пов'язаних із фінансовими активами) точно дисконтуються протягом очікуваного терміну дії фінансового інструменту або у відповідних випадках протягом коротшого терміну до чистої балансової вартості фінансового активу або фінансового зобов'язання.

Операції в іноземній валюті та монетарному золоті

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарне золото первісно визнаються за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота) на дату розрахунку – дату визнання активів і зобов'язань і надалі переоцінюються під час кожної зміни офіційного курсу*.

*Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років офіційний курс гривні до долара США встановлюється за курсом, який визначається як середньозважене значення курсу гривні до долара США з його купівлі та продажу на умовах "тод", "том" і "спот" у день установлення офіційного курсу за всіма укладеними угодами між суб'єктами ринку, а також між суб'єктами ринку та Національним банком за даними Системи підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку України Національного банку. Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років офіційний курс гривні до інших іноземних валют установлювався на підставі інформації про офіційний курс гривні до долара США та про щоденний фіксинг курсів валют до євро Європейського центрального банку. Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років офіційний курс гривні до долара США встановлювався кожного робочого дня.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Монетарні активи і зобов'язання в іноземній валюті та монетарне золото відображаються в консолідованій фінансовій звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота), установленим Національним банком на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

Монетарне золото – це запаси золота у зливках світового стандарту та монетах не нижче 995 проби, що належать Національному банку та входять до складу міжнародних резервів. Операції з монетарним золотом можуть здійснюватися тільки між органами грошово-кредитного регулювання різних країн, або між цими органами та міжнародними фінансово-кредитними установами.

Золото, що належить Національному банку, але не є резервним активом, до монетарного не включається.

Монетарне золото обліковується за масою в трійських унціях і його вартістю в гривнях за офіційним курсом Національного банку. Офіційний курс розраховується на підставі інформації про ціни на золото, визначені (зафіксовані) учасниками Лондонської асоціації ринку дорогоцінних металів та офіційного курсу гривні до долара США.

Золото, яке розміщене в іноземних банках і на яке нараховуються проценти, включається до складу коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах і відображається в консолідованій фінансовій звітності за офіційним курсом гривні до іноземних валют (золота) на дату складання консолідованого звіту про фінансовий стан.

Основні офіційні курси гривні до іноземних валют, за якими відображені монетарні статті консолідованого звіту про фінансовий стан, та монетарного золота були такими:

	31 грудня 2017 року	31 грудня 2016 року
	(у гривнях)	(у гривнях)
1 долар США	28,067223	27,190858
1 СПЗ	39,971493	36,553534
1 євро	33,495424	28,422604
1 трійська унція золота	36 234,785	31 158,004

Результати переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті, а також золота, яке розміщене в іноземних банках, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до іноземних валют і золота включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому вони виникли.

Операції з Міжнародним валютним фондом

У відносинах України з Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ) Національний банк виконує функції депозитарію і фіскального агента в частині отриманих ним коштів. У консолідованій фінансовій звітності Національного банку відображаються всі суми вимог України до МВФ і зобов'язань перед МВФ у частині отриманих Національним банком коштів. Сума відповідних активів уключає авуари в спеціальних правах запозичення (далі – СПЗ) та внески в рахунок квоти МВФ. Сума відповідних зобов'язань уключає вартість цінних паперів, випущених на користь МВФ Національним банком за квотою і як фіскальним агентом за його запозиченнями, а також кошти на рахунках МВФ № 1 та № 2. Рахунок № 1 призначений для проведення операцій з МВФ, уключаючи сплату внесків за квотою, купівлю і викуп коштів. Рахунок № 2 використовується для розрахунків за операціями МВФ у валюті України.

Активи та зобов'язання, номіновані в СПЗ, у тому числі внески в рахунок квоти МВФ, перераховуються в гривні за офіційним курсом гривні до СПЗ на дату консолідованого звіту про фінансовий стан. Офіційний курс гривні до СПЗ розраховується на підставі інформації про курс СПЗ до долара США, установлений МВФ, та про офіційний курс гривні до долара США, установлений Національним банком.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Доходи, отримані за авуарами в СПЗ, відображаються як процентні доходи, а витрати, сплачені за користування коштами МВФ, відображаються як процентні та комісійні витрати в консолідованому звіті про сукупні доходи. Невідшкодована комісія за домовленістю про купівлю СПЗ відображається як комісійні витрати. Амортизація витрат, пов'язаних з операціями з МВФ, здійснюється із застосуванням ефективної процентної ставки та відображається як процентні витрати.

Операції з фінансовими інструментами

Фінансові активи Національного банку залежно від наміру їх придбання класифікуються таким чином:

Кошти та депозити в іноземній валюті

Кошти та депозити в іноземній валюті визнаються, якщо Національний банк розміщує кошти в іноземній валюті в банках-контрагентах без наміру подальшої торгівлі ними. Ці кошти не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на вимогу, на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю

До цієї категорії належать цінні папери, які не відповідають критеріям оцінки за амортизованою собівартістю. Національний банк управляє групою таких фінансових інструментів відповідно до задокументованої моделі діяльності, що використовується для управління фінансовими активами Національного банку і яка передбачає продаж таких цінних паперів у короткостроковій перспективі.

Справедлива вартість цих цінних паперів визначається ринковим котируванням на головному або найсприятливішому ринку. Цінні папери цієї категорії можуть бути перекласифіковані в цінні папери за амортизованою собівартістю в разі зміни моделі діяльності.

Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю

До цієї категорії належать цінні папери, стосовно яких виконуються обидві такі умови:

цінні папери утримуються в межах моделі діяльності, що використовується для управління фінансовими активами Національного банку, відповідно до якої цінні папери утримуються для отримання грошових потоків згідно з умовами їх випуску;

договірні умови передбачають виникнення на визначені дати грошових потоків, які виключно є платежами щодо погашення основної суми та процентів за цінними паперами.

Реструктуризація боргових цінних паперів

Реструктуризація боргу за цінними паперами відображається в консолідованій фінансовій звітності шляхом припинення визнання балансової вартості на дату реструктуризації попередньо визнаних боргових цінних паперів, та визнання справедливої вартості на дату реструктуризації нових фінансових інструментів, за умов виконання критеріїв припинення визнання та визнання фінансових активів, наведених у МСФЗ.

Різниця між балансовою вартістю попередньо визнаних боргових цінних паперів та справедливою вартістю нових фінансових інструментів відображається у складі консолідованого звіту про сукупні доходи того періоду, у якому відбувається реструктуризація.

Кредити банкам та іншим позичальникам

Кредити, надані банкам та іншим позичальникам, визнаються, якщо Національний банк надає кошти контрагентам – банкам та іншим позичальникам з метою отримання договірних грошових потоків, які виключно є платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів. Ці кредити не пов'язані з похідними інструментами, не котируються на ринку і підлягають поверненню на фіксовану дату або дату, яка може бути визначена.

Внутрішній державний борг

Внутрішній державний борг – це заборгованість за кредитами, що надані Уряду України (далі – Уряд). За цими кредитами очікується отримання договірних грошових потоків, які виключно є платежами щодо погашення основної суми боргу та процентів. Внутрішній державний борг первісно визнається за справедливою вартістю та обліковується за амортизованою собівартістю.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Похідні фінансові інструменти

До похідних фінансових інструментів належать похідні цінні папери, операції своп, форвардні та ф'ючерсні операції. Похідні фінансові інструменти первісно визнаються за справедливою вартістю на дату укладення угоди і надалі переоцінюються за справедливою вартістю. Усі похідні фінансові інструменти відображаються як активи, якщо їх справедлива вартість позитивна, і як зобов'язання, якщо їх справедлива вартість від'ємна.

Зміна справедливої вартості похідних фінансових інструментів уключається до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому вони виникли.

Визнання та оцінка фінансових інструментів

Визнання фінансових інструментів здійснюється таким чином:

операції з фінансовими інструментами відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан на дату розрахунку, тобто на дату набуття (передавання) права власності на них, крім похідних фінансових інструментів;

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти, що обліковуються за справедливою вартістю, первісно визнаються за справедливою вартістю;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам і всі фінансові зобов'язання первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції.

Найкращим свідченням справедливої вартості фінансового інструменту на момент первісного визнання є ціна операції (тобто справедлива вартість компенсації, виплаченої або отриманої). Якщо справедлива вартість на момент первісного визнання відрізняється від ціни операції, то інструмент обліковується на дату первісного визнання таким чином:

за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, якщо про справедливую вартість є свідчення цін котирування на активному ринку для ідентичних активів або зобов'язань (тобто вхідні дані рівня 1) або, коли вона визначається на основі методики оцінки, яка використовує лише ті дані, які є спостережуваними на ринку. Національний банк визнає різницю між справедливою вартістю на момент первісного визнання і ціною операції як прибуток або збиток;

в усіх інших випадках за вартістю оцінки, що вимагається під час первісного визнання, з урахуванням коригування щодо перенесення на майбутні періоди різниці між справедливою вартістю на момент первісного визнання і ціною операції. Після первісного визнання Національний банк визнає цю перенесену на майбутні періоди різницю як прибуток або збиток у тій мірі, у якій вона виникає в результаті зміни фактора (включно із фактором часу), який учасники ринку враховували б під час визначення ціни активу або зобов'язання.

Подальший облік фінансових інструментів Національного банку здійснюється таким чином:

боргові цінні папери, інструменти капіталу та інші фінансові інструменти, що обліковуються за справедливою вартістю, похідні фінансові інструменти переоцінюються в разі кожної зміни їх справедливої вартості. Результат від зміни справедливої вартості уключається до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому він виник;

кошти та депозити в іноземній валюті, боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю, кредити банкам та іншим позичальникам, а також внутрішній державний борг та всі фінансові зобов'язання, крім похідних фінансових інструментів обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної процентної ставки.

Резерви під зменшення корисності (знецінення) фінансових активів

Витрати від знецінення визнаються в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи в міру їх виникнення внаслідок однієї або кількох подій (збиткових подій), що відбулися після первісного визнання фінансового активу, і якщо ця подія (або події) впливає (впливають) на розрахункові майбутні грошові потоки від фінансового активу або групи фінансових активів, які можуть бути оцінені достовірно.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Об'єктивним свідченням зменшення корисності (знецінення) фінансових активів є інформація стосовно таких збиткових подій:

значні фінансові труднощі, що виникли в боржника або емітента;

порушення боржником умов договору або порушення емітентом цінних паперів умов їх випуску;

ймовірність банкрутства чи іншої фінансової реорганізації боржника або емітента;

створення кредитором у зв'язку з економічними або юридичними причинами, що впливають з фінансових труднощів боржника або емітента, таких умов, які не були б створені за інших обставин (зміна процентної ставки, пролонгація тощо);

наявність інформації про значне скорочення розрахункових майбутніх грошових потоків із групою фінансових активів з часу їх первісного визнання тощо.

Резерв під знецінення формується шляхом віднесення відповідної суми на витрати. Сума резерву розраховується як різниця між балансовою вартістю фінансового активу та теперішньої вартістю очікуваних грошових потоків, дисконтованих за первісною ефективною процентною ставкою (поточною ефективною процентною ставкою, якщо кредити видані під плаваючу ставку).

Якщо в наступному періоді сума витрат від знецінення активу зменшується і це зменшення може бути об'єктивно віднесене до події, яка відбулася після визнання таких витрат, то визнані раніше витрати сторнуються шляхом коригування рахунку резерву. Сума зменшення відображається в складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Активи, погашення яких неможливе, списуються за рахунок сформованого резерву під знецінення після завершення всіх необхідних процедур щодо відшкодування активу.

Зміна умов фінансових активів

Якщо умови фінансових активів змінюються у зв'язку з фінансовими труднощами позичальника, то такі фінансові активи є знеціненими і їх знецінення розраховується з використанням первісної ефективною процентною ставкою, визначеної до зміни умов. Якщо кредити видані під плаваючу ставку, то знецінення таких активів розраховується з використанням поточною ефективною процентною ставкою. Якщо зміна умов відбувається не у зв'язку з фінансовими труднощами позичальника, то такі фінансові активи не є знеціненими, і за такими активами коригується балансова вартість.

Сума коригування визначається як різниця між теперішньою вартістю нових грошових потоків з урахуванням змінених умов, дисконтованих за первісною ефективною процентною ставкою (поточною ефективною процентною ставкою, якщо кредити видані під плаваючу ставку), та балансовою вартістю фінансового активу на дату зміни умов та визнається у складі консолідованого звіту про сукупні доходи.

Операції репо

Кошти, сплачені за договорами купівлі-продажу цінних паперів із зобов'язанням зворотного викупу (репо), відображаються як кредити, надані банкам. Різниця між ціною придбання та ціною подальшого продажу відображається як процентний дохід, що визнається за методом ефективною ставки протягом строку дії договорів.

Кошти, отримані за договорами купівлі-продажу цінних паперів (репо), уключаються до статті "Кошти банків" консолідованого звіту про фінансовий стан. Цінні папери залишаються в складі активів Національного банку. Різниця між ціною продажу цінних паперів та ціною їх зворотного викупу відображається як процентні витрати, що визнаються за методом ефективною процентною ставки протягом строку дії договорів.

Основні засоби

Основні засоби обліковуються за первісною вартістю за мінусом накопиченого зносу та збитку від знецінення.

Первісна вартість придбаних основних засобів складається з витрат на придбання та введення їх в експлуатацію.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Витрати на поліпшення об'єктів основних засобів, що приводять до збільшення первісно очікуваних вигід від їх використання, збільшують первісну вартість цих об'єктів. Витрати на ремонт та обслуговування основних засобів визнаються в міру їх здійснення. Витрати на заміну основних частин або компонентів основних засобів капіталізуються, а залишкова вартість заміненої частини відноситься на витрати в консолідованому звіті про сукупні доходи звітного періоду.

У разі знецінення основних засобів їх вартість зменшується до вартості очікуваного відшкодування або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію залежно від того, яка з цих двох величин є вищою. Зменшення балансової вартості відноситься на фінансові результати. Витрати на знецінення активу, визнані в попередніх періодах, сторнуються, якщо відбулася зміна оцінок, застосованих для визначення очікуваного відшкодування, або справедливої вартості за мінусом витрат на реалізацію.

Результат від реалізації основних засобів, який розраховується як різниця між сумою отриманих коштів і балансовою вартістю активів, визнається у складі фінансових результатів у консолідованому звіті про сукупні доходи.

Незавершене будівництво відображається в обліку за первісною вартістю. Після завершення будівництва активи включаються до класу будівель і споруд за первісною вартістю. Незавершене будівництво не амортизується до того часу, доки актив не буде готовий до використання.

Амортизація

Нарахування амортизації (зносу) основних засобів здійснюється після того, як основні засоби стають придатними для використання, із застосуванням прямолінійного методу з метою рівномірного зменшення первісної вартості до ліквідаційної вартості протягом строку їх експлуатації за такими нормами:

будівлі та споруди	20 – 50 років;
транспортні засоби	7 – 28 років;
машини та обладнання	4 – 20 років;
інструменти, прилади та інвентар	4 – 10 років;
Інші	2 – 25 років.

Земля і незавершене будівництво не підлягають амортизації.

Ліквідаційна вартість активу – це оціночна сума, яку Національний банк отримав би в поточний час від продажу цього активу, за мінусом оцінених витрат на продаж, якби стан та строк експлуатації активу відповідав строку експлуатації та стану, які цей актив матиме наприкінці строку корисного використання. Ліквідаційна вартість активу дорівнює нулю, якщо Національний банк має намір використовувати актив до кінця фізичного строку його експлуатації.

Нематеріальні активи

Усі нематеріальні активи Національного банку мають кінцевий термін використання і включають переважно програмне забезпечення та ліцензії на право користування програмними продуктами.

Первісна вартість придбаних нематеріальних активів складається з витрат на придбання та введення їх в експлуатацію. Придбані нематеріальні активи амортизуються за прямолінійним методом протягом очікуваного строку їх корисного використання, який становить від 3 до 8 років і надалі обліковуються за первісною вартістю за мінусом зносу та збитку від знецінення.

Банківські та інші дорогоцінні метали

Банківські метали – це запаси золота, що не є монетарним, срібла, платини та паладію, які зберігаються в Державній скарбниці України. Банківські метали обліковуються за масою в тройських унціях та їх вартістю в гривнях за офіційним курсом Національного банку. Офіційний курс розраховується на підставі інформації про ціни на дорогоцінні метали, визначені (зафіксовані) учасниками Лондонської асоціації ринку дорогоцінних металів та учасниками Лондонського ринку платини і паладію та офіційного курсу гривні до долара США.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Офіційні курси гривні до банківських металів, за якими банківські метали відображені в консолідованій фінансовій звітності, становили:

	31 грудня 2017 року	31 грудня 2016 року
1 тройська унція золота	36 234,785	31 158,004
1 тройська унція срібла	469,845	436,685
1 тройська унція платини	25 793,778	24 444,581
1 тройська унція паладію	29 610,920	18 353,829

Нереалізовані результати переоцінки банківських металів у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до банківських металів уключаються до інших сукупних доходів у консолідованому звіті про сукупні доходи у тому періоді, в якому вони виникли. Реалізовані результати переоцінки банківських металів уключаються до складу нерозподіленого прибутку.

Банківські метали, розміщені на депозитах в іноземних банках, за якими нараховуються процентні доходи, уключаються до статті “Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах”. Результати переоцінки банківських металів, розміщених в іноземних банках, у зв'язку зі зміною офіційного курсу гривні до банківських металів уключаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, в якому вони виникли.

Дорогоцінні метали включають зливки золота, які не відповідають визначеним стандартам, брухт золота та інших металів і обліковуються за собівартістю в складі запасів матеріальних цінностей.

Банківські та дорогоцінні метали включаються до статті “Інші активи” у консолідованому звіті про фінансовий стан.

Банкноти та монети в обігу

Сума банкнот і монет в обігу – це номінальна вартість банкнот і монет (розмінних, обігових, пам'ятних, інвестиційних), які є засобами платежу і випущені в обіг Національним банком після введення гривні у вересні 1996 року. Банкноти та монети в обігу визнаються зобов'язаннями за номінальною вартістю з часу видачі їх банкам і клієнтам Національного банку. Готівкові кошти в національній валюті, що зберігаються у сховищах і касах Національного банку, в тому числі передані Національним банком уповноваженим банкам на зберігання, не включаються до суми банкнот та монет в обігу.

Кошти банків

Кошти банків визнаються, коли грошові кошти надходять до Національного банку від банків-контрагентів. Ці зобов'язання не є похідними інструментами і первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю.

Кошти державних та інших установ

Кошти державних та інших установ є непохідними зобов'язаннями перед державними та іншими клієнтами, первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю.

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, первісно визнаються за справедливою вартістю з урахуванням витрат, що безпосередньо пов'язані з проведенням операції, а надалі обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної процентної ставки. Під час погашення депозитних сертифікатів, що емітовані Національним банком, різниця між сумою погашення і амортизованою собівартістю включається до прибутку або збитку в консолідованому звіті про сукупні доходи.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Кредити отримані

Кредити отримані визнаються, коли Національний банк отримує від інших центральних банків кошти та починає їх використовувати на платній основі. Первісно оцінюються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на операції, надалі оцінюються за амортизованою собівартістю з використанням ефективної процентної ставки. Під час укладання двосторонніх угод щодо отримання кредитів від інших центральних банків у сторін виникають взаємні майбутні безвідкличні зобов'язання з кредитування другої сторони угоди. До дати надання центральними банками – сторонами угоди відповідних кредитів – майбутні безвідкличні зобов'язання з кредитування не визнаються у консолідованому звіті про фінансовий стан.

Визнання доходів та витрат

Процентні доходи та витрати визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи для всіх боргових інструментів (крім тих, що обліковуються за справедливою вартістю) за принципом нарахування з використанням методу ефективної процентної ставки. Процентні доходи за борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю, визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи в складі результатів від операцій із борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю.

Усі інші комісійні та інші доходи й витрати визнаються за принципом нарахування залежно від стадії завершення певної операції, що оцінюються на підставі співвідношення наданих (отриманих) послуг до загального обсягу послуг, передбачених договором.

Витрати, пов'язані з виготовленням банкнот, монет, сувенірної та іншої продукції

Національний банк здійснює виготовлення банкнот і монет національної валюти України. Витрати на виготовлення банкнот і монет (крім пам'ятних монет, виготовлених з дорогоцінних металів та інвестиційних монет) відображаються за рахунками витрат Національного банку в міру передавання готової продукції Банкнотно-монетним двором до Центрального сховища Національного банку. Витрати на виготовлення банкнот і монет уключають амортизацію виробничого устаткування, витрати на оплату праці, інші виробничі витрати.

Вартість пам'ятних монет, виготовлених із дорогоцінних металів, та інвестиційних монет визнається активом у консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку в статті "Інші активи" та списується на витрати в міру реалізації цих монет.

Витрати на утримання персоналу

Витрати на оплату праці, сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, перерахування внесків до Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, а також підготовку кадрів та підвищення кваліфікації визнаються в тому періоді, у якому вони були понесені Національним банком.

Корпоративний недержавний пенсійний фонд Національного банку

Національний банк є засновником Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку, який є фондом із визначеними внесками. Національний банк сплачує внески до цього фонду на контрактній основі. Після перерахування коштів Національний банк не несе зобов'язань щодо виплат. Внески до фонду визнаються в складі витрат на утримання персоналу в момент виникнення зобов'язання з перерахування коштів. Після виходу на пенсію працівників Національного банку всі виплати здійснюються Корпоративним недержавним пенсійним фондом Національного банку.

Національний банк здійснює адміністрування, управління активами та зберігання активів Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Витрати, пов'язані з перерахуванням до загальнодержавних соціальних фондів

Національний банк згідно із законодавством України здійснює перерахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до Державної фіскальної служби України. Кошти, що перераховуються до Державної фіскальної служби України, визнаються витратами Національного банку в міру їх здійснення. Витрати на сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування визнаються в консолідованому звіті про сукупні доходи в складі витрат на утримання персоналу.

Оподаткування

Відповідно до Податкового кодексу України Національний банк здійснює розрахунки з Державним бюджетом України відповідно до Закону України “Про Національний банк України”.

Національний банк перераховує прибуток до розподілу до Державного бюджету України відповідно до Закону України “Про Національний банк України”. Прибуток до розподілу визначається шляхом зменшення прибутку на суму нереалізованих доходів звітного періоду, які спрямовуються до резервів переоцінки та збільшення на суму компенсації резервом переоцінки нереалізованих витрат і реалізованого результату переоцінки. Ці перерахування класифікуються як розрахунки із засновником та відображаються в консолідованому звіті про зміни у власному капіталі (примітка 19).

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк здійснює відрахування до загальних резервів, доки сума загальних резервів не дорівнюватиме 10 відсоткам обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку. Після формування загальних резервів у розмірі, передбаченому Законом України “Про Національний банк України”, прибуток до розподілу підлягає перерахуванню до Державного бюджету України в повному обсязі.

Інші податки, які сплачує Національний банк, включені до складу адміністративно-господарських та інших витрат.

Резерви переоцінки активів і зобов'язань

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” нереалізовані доходи від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота у зв'язку зі змінами курсу гривні до іноземних валют, монетарного золота протягом звітного року, а також нереалізовані доходи від переоцінки цінних паперів та похідних інструментів у зв'язку з переоцінкою до справедливої вартості Національний банк спрямовує до статті “Резерви переоцінки активів і зобов'язань” у розділі “Власний капітал” консолідованого звіту про фінансовий стан та в консолідованому звіті про зміни у власному капіталі.

Сума резервів переоцінки використовується для компенсації сум нереалізованих витрат від переоцінки іноземної валюти, монетарного золота, цінних паперів, похідних фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю, якщо вони накопичуються протягом звітного року.

Сума резервів переоцінки за проданою іноземною валютою, монетарним золотом, цінними паперами та похідними фінансовими інструментами, що вибувають, включається до прибутку до розподілу у відповідних звітних періодах.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Забезпечення під імовірні майбутні витрати

Забезпечення під імовірні майбутні витрати Національного банку включають формування забезпечення (примітка 18):

на оплату щорічних (основних, додаткових та соціальних) відпусток та здійснення інших виплат своїм працівникам для забезпечення відшкодування майбутніх витрат на оплату щорічних (основних, додаткових та соціальних) відпусток, не використаних працівниками Національного банку за минулі робочі роки і перенесених на наступні роки, з урахуванням сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Національний банк визначає суму резерву як недисконтовану суму короткострокових виплат працівникам, очікуваних до сплати відповідно до наданих працівниками послуг, за вирахуванням будь-яких уже сплачених сум;

від втрати готівки, що зберігається в запасах готівки, оборотних касах та банкоматах управління Національного банку в Донецькій та Луганській областях, ураховуючи ситуацію в результаті тимчасової окупації;

за юридичними або конструктивними зобов'язаннями (унаслідок минулих подій), зокрема за судовими позовами, урегулювання яких з високим ступенем вірогідності (більшою мірою очікується негативний розвиток подій, ніж позитивний) призведе до вибуття ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди і суму (витрати), за якими можна достовірно оцінити. Витрати на формування забезпечення включаються до складу фінансових результатів консолідованого звіту про сукупні доходи в тому періоді, у якому вони виникли.

Грошові кошти та їх еквіваленти

З метою звітування про рух грошових коштів до грошових коштів та їх еквівалентів включаються фінансові активи на вимогу та з терміном погашення до трьох місяців з дати виникнення, які можуть бути використані на першу вимогу і мають незначний ризик коливання вартості.

Взаємні заліки

Взаємозалік фінансових активів і зобов'язань (з подальшим уключенням до консолідованого звіту про фінансовий стан лише чистої суми) може здійснюватися лише в разі наявності юридично визначеного права взаємозаліку визнаних сум, якщо є намір одночасно реалізувати актив і розрахуватися за зобов'язаннями або провести розрахунок на основі чистої суми.

Уведення нових та змінених стандартів і тлумачень фінансової звітності

Змінені МСФЗ та тлумачення, які набрали чинності та були прийняті до застосування у 2017 році і які не мали суттєвого впливу на показники діяльності та фінансовий стан Національного банку

Зміни (Ініціатива з розкриття інформації) до МСБО 7 “Звіт про рух грошових коштів”. Змінами надаються роз'яснення щодо необхідності розкриття інформації, що надає можливість користувачам фінансової звітності оцінити зміни у зобов'язаннях, що виникають унаслідок фінансової діяльності;

поправки до МСБО 12 “Податок на прибуток” – Визнання відстрочених податкових активів стосовно нереалізованих збитків;

Щорічні вдосконалення до МСФЗ за період 2014 – 2016 років:

МСФЗ 12 “Розкриття інформації про частки участі в інших суб'єктах господарювання”. Зміни надають роз'яснення стосовно сфери застосування вимог МСФЗ 12 з розкриття інформації. Зміни уточнюють, що вимоги до розкриття інформації про участь в інших підприємствах також поширюється на частки участі, класифіковані для продажу або розподілу між власниками.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Стандарти, які були опубліковані, але ще не набули чинності

Національний банк не прийняв до застосування такі нові і переглянуті стандарти, які були опубліковані, але ще не набули чинності:

МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”¹;

МСФЗ 15 “Виручка за контрактами з клієнтами” (та відповідні роз’яснення)¹;

МСФЗ 16 “Оренда”²;

Поправки до МСФЗ 2 “Платіж на основі акцій” – Класифікація та оцінка операцій платежів на основі акцій¹;

Поправки до МСФЗ 4 “Страхові договори” – Застосування МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” стосовно МСФЗ 4 “Страхові договори”¹;

Поправки до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” і МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства” – Продаж або розподіл активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством⁴;

МСФЗ 17 “Договори страхування” – новий стандарт фінансової звітності для договорів страхування, в якому розглянуто питання визнання та оцінки, представлення та розкриття інформації³;

КТ МСФЗ 22 “Операції в іноземних валютах та виплата авансу”¹;

КТ МСФЗ 23 “Невизначеність відносно податкової позиції”²;

Поправки до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” – Характеристики передоплати із негативною компенсацією²;

МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані організації та спільні підприємства” пояснення щодо рішення оцінювати об’єкти інвестиції за справедливою вартістю через прибуток чи збиток повинно застосовуватися окремо до кожної інвестиції².

Поправки до МСБО 40 “Інвестиційна нерухомість” – Передавання об’єктів інвестиційної нерухомості¹;

Щорічні вдосконалення до МСФЗ за період 2014 – 2016 років¹;

Щорічні вдосконалення МСФЗ за період 2015 – 2017 років².

¹ Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2018 року, причому дозволяється дострокове застосування.

² Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2019 року, причому дозволяється дострокове застосування.

³ Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після 01 січня 2021 року, причому дозволяється дострокове застосування.

⁴ Набувають чинності для річних періодів, які починаються з або після дати, яка має бути визначена. Дозволяється дострокове застосування.

Національним банком застосовуватимуться такі нові і переглянуті стандарти, які були опубліковані, але ще не набули чинності.

МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” застосовується щодо класифікації та оцінки фінансових активів і зобов’язань, обліку хеджування, знецінення фінансових активів і припинення визнання фінансових інструментів.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

МСФЗ 9, випущений у листопаді 2009 року, увів нові вимоги щодо класифікації та оцінки фінансових активів. У жовтні 2010 року до МСФЗ 9 унесені поправки та включені нові вимоги щодо класифікації та оцінки фінансових зобов'язань і припинення визнання фінансових інструментів, а у листопаді 2013 року випущено нові вимоги щодо обліку хеджування. У липні 2014 року Рада з МСФЗ випустила остаточний варіант МСФЗ 9, у якому вводяться вимоги щодо обліку знецінення фінансових активів, а також деякі зміни вимог щодо класифікації та оцінки фінансових активів. МСФЗ 9 замінить чинний стандарт МСБО 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка”.

Відповідно до ключових вимог МСФЗ 9:

Класифікація та оцінка фінансових активів. Фінансові активи класифікуються залежно від бізнес-моделі, у рамках якої вони утримуються, та характеристик потоків грошових коштів, передбачених договором. Зокрема, боргові інструменти, які утримуються в рамках бізнес-моделі, метою якої є отримання грошових потоків, передбачених договором, і такі грошові потоки, включають тільки виплату основної суми та процентів, як правило, оцінюються за амортизованою вартістю після первинного визнання. Версія МСФЗ 9, випущена у 2014 році, вводить категорію інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, для боргових інструментів, що утримуються в рамках бізнес-моделі, мета якої досягається як отриманням грошових коштів, передбачених договором, так і шляхом продажу фінансових активів, разом з тим грошові потоки, передбачені договором, включають тільки виплату основної суми та процентів за нею. Такі інструменти оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід. Усі інші боргові інструменти та дольові цінні папери оцінюються за справедливою вартістю. Крім того, згідно з МСФЗ 9 підприємства можуть зробити вибір, який не підлягає відміні – обліковувати наступні зміни за справедливою вартістю дольового інструменту (не призначених для торгівлі) у складі іншого сукупного доходу, і лише дохід від дивідендів – у складі прибутків та збитків.

Класифікація та оцінка фінансових зобов'язань. Фінансові зобов'язання класифікуються аналогічно до вимог МСБО 39, проте є відмінності у вимогах до оцінки власного кредитного ризику організації. МСФЗ 9 вимагає, щоб сума зміни справедливої вартості фінансового зобов'язання, пов'язана зі зміною кредитного ризику цього зобов'язання, визнавалася в іншому сукупному доході лише у разі, якщо визнання впливу зміни кредитного ризику зобов'язання в складі іншого сукупного доходу не призводить до виникнення чи збільшення облікового дисбалансу в прибутку чи збитку. Зміни справедливої вартості, пов'язані з кредитним ризиком фінансового зобов'язання, надалі не перекласифіковуються до прибутку чи збитку.

Знецінення. Версія МСФЗ 9, випущена у 2014 році, вводить модель на основі очікуваних кредитних збитків для оцінки знецінення фінансових активів взамін моделі понесених кредитних збитків, яка передбачена МСБО 39. Відповідно до моделі очікуваних кредитних збитків організації визнають очікувані кредитні збитки та їх зміни на кожен звітну дату, відображаючи зміни кредитного ризику з дати первинного визнання. Іншими словами, для відображення кредитних збитків не є обов'язковим настання події, яка свідчить про знецінення.

Облік хеджування. Уводиться нова модель обліку хеджування, метою якої є тісніше пов'язати облік хеджування з діями керівництва з управління ризиками під час хеджування фінансових та нефінансових статей. Відповідно до МСФЗ 9 розширено перелік операцій до яких дозволяється застосовувати облік хеджування, зокрема, з'явилися нові інструменти, які можна визначити як інструменти хеджування, крім того компоненти ризику нефінансових статей можуть відтепер бути кваліфіковані як статті, що хеджуються. Водночас оцінка ефективності хеджування замінена на принцип економічних відносин між об'єктом та інструментом хеджування. Ретроспективна оцінка хеджування більше не вимагається. Крім того, уведено розширені вимоги до розкриття інформації щодо діяльності організації з управління ризиками.

Припинення визнання. Вимоги до припинення визнання фінансових активів та зобов'язань суттєво не змінилися порівняно з МСФЗ 39.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Залежно від підходу перехід може здійснюватися одночасно або з різних дат для різних вимог стандарту. Національний банк достроково застосував МСФЗ 9 у версії 2010 року в частині, що стосується класифікації та оцінки (крім знецінення) фінансових активів та зобов'язань під час складання консолідованої фінансової звітності, починаючи з 2012 року.

Національний банк проводить підготовчі роботи із запровадження МСФЗ 9, зокрема:

розроблено облікову політику щодо фінансових інструментів;

здійснено аналіз моделей управління та характеристик грошових потоків за фінансовими активами Національного банку з метою їх класифікації;

розроблено моделі оцінки очікуваних збитків як за групами фінансових активів, що мають подібні профіль та рівень ризиків, так і за активами, які оцінюються на індивідуальній основі;

визначено перелік показників і даних, що містять історичні, поточні та прогнозні дані та порядок їх групування, накопичення з метою оцінки очікуваних кредитних збитків.

Національний банк не очікує значного впливу на звіт про фінансовий стан та власний капітал від застосування вимог МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” щодо класифікації та оцінки. Національний банк очікує збільшення суми резервів під очікувані кредитні збитки, що матиме негативний вплив на власний капітал. Окрім цього, здійснено перекласифікацію державних боргових цінних паперів України із категорії “Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки в прибутках чи збитках” до категорії “Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю”. Національний банк продовжуватиме оцінювати за справедливою вартістю всі фінансові активи, які оцінені наразі за справедливою вартістю.

В цілому, очікується, що застосування остаточного варіанта МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” станом на 31 грудня 2017 року матиме незначний вплив на консолідовану фінансову звітність, а саме:

	Примітки	На 31 грудня 2017 р.	Коригування	На 31 грудня 2017 р. (після застосування МСФЗ 9) <i>(у мільйонах гривень)</i>
Активи				
Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах	А	25 168	(3)	25 165
Цінні папери України	Б	372 697	(5)	372 692
Кредити банкам та іншим позичальникам	А	32 417	(1)	32 416
Інші активи	А	5 238	(2)	5 236
Усього активів		435 520	(11)	435 509

Вплив на власний капітал:

	Примітки	На 31 грудня 2017 р.	Коригування	На 31 грудня 2017 р. (після застосування МСФЗ 9) <i>(у мільйонах гривень)</i>
Власний капітал				
Статутний капітал		100	–	100
Загальні та інші резерви	А, Б	53 053	20	53 073
Резерви переоцінки активів і зобов'язань	Б	111 740	(31)	111 709
Усього власного капіталу		164 893	(11)	164 882

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

Примітки до впливу застосування МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”:

А Вплив за рахунок формування (зменшення/збільшення) резерву під очікувані кредитні збитки. Застосування моделі очікуваних кредитних збитків призведе до зміни резервів та до зменшення балансової вартості на загальну суму 6 мільйонів гривень, що відповідно зменшить нерозподілений прибуток.

Б Балансова вартість цінних паперів України зменшиться:

на 1 мільйон гривень за рахунок формування резерву під очікувані кредитні збитки;

на 4 мільйони гривень за рахунок перекласифікації частини боргових цінних паперів з категорії “Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки у прибутках чи збитках” в категорію “Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю”. Це зумовить зменшення резерву переоцінки активів і зобов'язань на суму 31 мільйон гривень та збільшення нерозподіленого прибутку на суму 26 мільйонів гривень.

МСФЗ 15 “Виручка за контрактами з клієнтами”. У травні 2014 року був випущений МСФЗ 15, який установлює єдину комплексну модель обліку виручки за договорами з клієнтами. МСФЗ 15 замінить усі діючі стандарти з визнання виручки, уключаючи МСБО 18 “Дохід”, МСБО 11 “Договори на будівництво” та відповідні інтерпретації.

Ключовий принцип МСФЗ 15 полягає у тому, що організація повинна визнавати виручку у момент або під час передавання обіцяних товарів чи послуг клієнтам у сумі, що відповідає очікуваній винагороді, в обмін на товари і послуги. Зокрема, стандарт пропонує застосовувати єдину модель, що складається з п'яти етапів, для всіх договорів з клієнтами:

ідентифікацію договору з клієнтом;

ідентифікацію зобов'язань виконавця згідно з договором;

визначення вартості угоди;

розподіл вартості угоди на зобов'язання виконавця;

визнання виручки в момент або протягом виконання зобов'язання виконавцем.

Відповідно до МСФЗ 15 організація визнає виручку в міру того, як виконується зобов'язання виконавця, тобто коли контроль за товарами чи послугами, складовими зобов'язаннями виконавця, переходить до клієнта. Стандарт уводить більш чіткі вказівки з таких питань обліку, як момент визнання виручки, облік змінної винагороди, витрати, пов'язані з укладанням і виконанням договорів, тощо. Крім цього, вводяться нові вимоги щодо розкриття інформації.

МСФЗ 16 “Оренда” (набирає чинності для річних звітних періодів, що починаються 01 січня 2019 року, можливе дострокове застосування). МСФЗ 16 визначає яким чином суб'єкт, що готує звітність, визнаватиме, оцінюватиме, подаватиме та розкриватиме оренду. Стандарт визначає єдину модель обліку оренди, яка вимагає, щоб орендар визнавав активи та зобов'язання за всіма договорами оренди, крім тих, строк яких становить 12 місяців чи менше, або вартість відповідного активу є незначною. Орендодавець продовжує класифікувати договори оренди як операційну чи фінансову оренду, а облік, який МСФЗ 16 визначає для орендодавця, суттєво не відрізняється від попереднього стандарту МСБО 17.

2 Основи облікової політики та складання звітності (продовження)

КТ МСФЗ 22 “Операції в іноземних валютах та виплата авансу”. Надається роз’яснення стосовно виплати або отримання підприємством компенсації авансом в іноземній валюті. У разі настання вищезазначеного випадку датою операції для визначення курсу обміну валют, яка має використовуватися на момент первісного визнання відповідного активу, витрат або доходів, є дата виплати компенсації авансом, тобто коли були визнані передоплата або зобов’язання стосовно доходів, отриманих авансом. У разі наявності більше одного авансового платежу або надходження, необхідно визначити дату операції для кожної виплати або надходження авансової компенсації. Підприємства можуть застосувати поправки ретроспективно або проспективно.

Поправки до МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” і МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства” – Продаж або внесення активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством. Поправки до МСФЗ 10 і МСБО 28 стосуються продажу або розподілу активів між інвестором та його асоційованим чи спільним підприємством. Зокрема, у поправках йдеться, що прибутки або збитки, що виникають у результаті втрати контролю над дочірнім підприємством, яке не відповідає визначенню бізнесу, в операції з асоційованим або спільним підприємством, яке обліковується із застосуванням методу участі в капіталі, визнаються у складі прибутку або збитку материнської компанії лише у розмірі часток володіння непов’язаних інвесторів у цьому асоційованому або спільному підприємстві. Аналогічно прибутки та збитки, які виникають у результаті переоцінки інвестицій, збережених у будь-якому колишньому дочірньому підприємстві (яке стало асоційованим або спільним підприємством і обліковується із використанням методу участі в капіталі), до їхньої справедливої вартості визнаються у прибутку або збитку колишньої материнської компанії лише у розмірі часток володіння непов’язаних інвесторів у новому асоційованому або спільному підприємстві.

Поправки до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” – Характеристики дострокового погашення із негативною компенсацією. Обмежені поправки виправляють непередбачуваний наслідок, який виник у результаті запровадження поняття “достатня додаткова компенсація”. Поправки дозволяють, щоб фінансові активи із правом дострокового погашення, які можуть призвести до того, що власник опціону отримає компенсацію за дострокове погашення, відповідали умовам погашення тільки основної суми та відсотків (SPPI), у разі виконання відповідних критеріїв.

Окрім того, РМСБО розглянула облік фінансових зобов’язань, в які вносяться зміни або які обмінюються, що не призводить до припинення визнання, і, як результат, додала два параграфи до підстави для висновку із цього питання. У цих двох параграфах Рада доходить висновку, що облік у таких випадках узгоджується із обліком зміни фінансового активу, що не приводить до припинення визнання, а саме – результат коригування валової балансової вартості фінансового активу (амортизованої собівартості фінансового зобов’язання) відображається у складі прибутку або збитку на дату зміни такого фінансового активу (фінансового зобов’язання) .

Поправки застосовуються ретроспективно стосовно річних звітних періодів, які починаються з або після 1 січня 2019 року. Дозволяється дострокове застосування. Існують спеціальні перехідні положення в залежності від того, коли вперше застосовуються ці поправки стосовно першого застосування МСФЗ 9.

Поправки до МСБО 40 “Інвестиційна нерухомість” – Переведення об’єктів інвестиційної нерухомості. Поправки призначені для роз’яснення того, що підприємство може змінювати класифікацію об’єктів нерухомості із/у інвестиційну нерухомість лише у випадку, коли існують свідчення того, що відбулася зміна у використанні нерухомості. Поправки підкреслюють, що зміна лише в намірах керівництва не буде достатньою для здійснення такого переведення об’єкта нерухомості. Стандарт містить перелік обставин, що можуть бути свідченням зміни у використанні об’єкта нерухомості, який сприймається деякими особами як повний, але в поправках зазначається, що цей перелік обставин не є вичерпним, а наведені обставини є лише прикладом. Підприємства можуть застосовувати поправки або ретроспективно (якщо це можливо), або проспективно.

За оцінками керівництва прийняття до застосування вищезазначених стандартів в майбутніх періодах не матиме суттєвого впливу на консолідовану фінансову звітність.

3 Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку

Національний банк використовує оцінки, припущення і професійні судження, які впливають на суми активів і зобов'язань, що відображені в консолідованій фінансовій звітності. Оцінки та судження регулярно переглядаються й ґрунтуються на досвіді керівництва та інших факторах, включаючи майбутні події, очікування яких за наявних умов є обґрунтованими. Найсуттєвіші оцінки та судження.

Фінансові активи, які оцінюються за амортизованою собівартістю

Керівництвом Національного банку було проведено перевірку фінансових активів, які оцінюються за амортизованою собівартістю. У ході перевірки підтверджено, що:

активи утримують у моделі бізнесу, мета якої утримування активів задля збирання контрактних грошових потоків;

контрактні умови фінансових активів передбачають надходження грошових потоків, які є лише погашенням основної суми та сплатою відсотків за непогашеною основною сумою, у певні дати.

Знецінення цінних паперів, які оцінюються за амортизованою собівартістю

Національний банк регулярно переглядає свій портфель цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю, щодо можливого знецінення. Під час визначення необхідності визнання витрат на формування резервів під знецінення керівництво Національного банку застосовує професійні судження про наявність ознак, що свідчать про зменшення майбутніх грошових потоків за портфелем цінних паперів. Такі ознаки можуть включати дані, які характеризують негативну зміну платоспроможності емітента.

Керівництво Національного банку вважає, що станом на 31 грудня 2017 та 2016 років не було ознак знецінення цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю.

Оцінка справедливої вартості цінних паперів України, отриманих Національним банком в результаті правочину з державним боргом

Національний банк застосував судження для оцінки справедливої вартості цінних паперів України, отриманих шляхом обміну ОВДП, що були у власності Національного банку, на нові ОВДП, що передані у власність Національного банку (примітка 8). Зокрема, для визначення справедливої вартості на дату первісного визнання довгострокових інфляційних ОВДП було використано прогнози щодо очікуваних потоків грошових коштів за зазначеним інструментом, що були обраховані на основі фактичних та прогнозних значень індексу споживчих цін на період 1-5 років та цільових значень індексу споживчих цін на період 6-30 років (примітка 34). На думку керівництва, обрані методи оцінки та використані припущення є обґрунтованими та повними для найкращого відображення справедливої вартості на дату первісного визнання. У разі використання інших припущень щодо прогнозних процентних ставок, більша або менша зміна в оцінці вартості довгострокових інфляційних ОВДП в разі відсутності ринкових котирувань мала б істотний вплив на відображений в консолідованій фінансовій звітності прибуток Національного банку.

Знецінення кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам

Національний банк регулярно перевіряє свій кредитний портфель щодо можливого знецінення.

Більшість кредитів банкам та іншим позичальникам оцінюється на індивідуальній основі. Керівництво Національного банку застосовує професійне судження для оцінки майбутніх грошових потоків за кожним окремим кредитом. Резерви під знецінення індивідуально значних кредитів розраховуються за методом дисконтування майбутніх грошових потоків за цими кредитами з урахуванням погашення кредиту і реалізації забезпечення за відповідним кредитом. Під час оцінки майбутніх втрат від знецінення за кредитами банкам, які перебувають у стадії ліквідації, визнані неплатоспроможними або мають значні фінансові труднощі, керівництво застосовує судження та розраховує майбутні грошові потоки переважно від реалізації застави.

3 Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку (продовження)

Вартість нерухомості, отриманої як забезпечення кредитних операцій, визначається Національним банком за справедливою вартістю. Резерв під знецінення кредитів зазнає впливу від застосування оціночної вартості заставного майна, що потребує здійснення професійних суджень. Облікові оцінки, пов'язані з оцінкою нерухомості, в умовах відсутності ринкових цін, які формуються на активному ринку, є основним джерелом виникнення невизначеності оцінки, тому що: (i) їй властива висока мінливість від періоду до періоду та (ii) визнання зміни оцінок може потенційно мати суттєвий вплив.

Під час визначення того, чи потрібно визнавати витрати на формування резервів під знецінення за кредитами, наданими в рамках кредитних ліній для підтримки малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку, керівництво Національного банку застосовує професійні судження про наявність ознак, що свідчать про зменшення майбутніх грошових потоків за кредитним портфелем, перш ніж може бути виявлено знецінення за окремим кредитом у цьому портфелі. Такий показник може включати дані, які можна визначити та які характеризують негативну зміну платоспроможності позичальників, а також зміну національних або місцевих економічних умов, пов'язаних з невиконанням зобов'язань за кредитами Національного банку, які оцінюються на портфельній основі. Під час розрахунку майбутніх грошових потоків Національний банк застосовує оцінки на основі минулого досвіду щодо витрат, пов'язаних з активами з подібними характеристиками кредитного ризику, аналогічними до тих активів у портфелі, які використовувалися для прогнозування майбутніх грошових потоків.

Методика та припущення, що використовуються для оцінки сум і строків майбутніх грошових потоків, постійно аналізуються для уникнення будь-якої розбіжності між розрахунковими і фактичними витратами.

Зменшення або збільшення на 10% майбутніх дисконтованих грошових потоків за індивідуально знеціненими кредитами, яке може бути в результаті виникнення різниці в сумах і строках грошових потоків, призведе до збільшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 1 989 мільйони гривень або до зменшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 974 мільйонів гривень відповідно станом на 31 грудня 2017 року (станом на 31 грудня 2016 року – призвело б до збільшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 2 320 мільйонів гривень або до зменшення резервів під знецінення кредитного портфеля в сумі 2 222 мільйони гривень відповідно).

Знецінення основних засобів та нематеріальних активів

Керівництво Національного банку в кінці кожного звітного періоду переглядає балансову вартість основних засобів та нематеріальних активів щодо можливого знецінення, якщо певні події або зміна обставин свідчать про можливе знецінення балансової вартості (примітка 11). Знецінення основних засобів та нематеріальних активів визначається шляхом оцінки вартості відшкодування активів.

Забезпечення під імовірні зобов'язання за пред'явленими до Національного банку судовими позовами

Керівництво Національного банку аналізує судові позови, за якими він є відповідачем, із метою виявлення наявності високого ступеня імовірності настання можливих збитків, у результаті чого Національний банк повинен буде здійснювати виплати на користь іншої сторони – позивача. Національний банк визначає ступінь імовірності настання можливих збитків як високий, якщо за відповідним позовом прийнято рішення суду першої інстанції не на користь Національного банку.

Операції зі зв'язаними сторонами

У своїй діяльності Національний банк здійснює операції зі зв'язаними сторонами, головним чином із Урядом, банками та організаціями, які перебувають під контролем держави. Відповідно до МСФЗ 9 фінансові інструменти під час початкового їх визнання слід обліковувати за справедливою вартістю. Якщо немає активного ринку для визначення ринкових процентних ставок, то застосовуються професійні судження. Підставою для таких суджень є ціноутворення щодо подібних видів операцій із незв'язаними сторонами та аналіз ефективної процентної ставки.

Умови операцій зі зв'язаними сторонами зазначені в примітці 36.

3 Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку (продовження)

Зміна представлення

Під час підготовки консолідованої фінансової звітності за 2017 рік Національний банк змінив підхід до представлення статті консолідованого звіту про фінансовий стан “Зобов’язання перед МВФ”, зокрема щодо подання інформації за двома статтями, у тому числі в частині розкриття процентного ризику та ризику ліквідності з метою достовірного представлення залишків за операціями з МВФ.

Зміни у консолідованому звіті про фінансовий стан:

	Попередньо представлено за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року	Зміна представ- лення	Змінено представлення за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року (у мільйонах гривень)
Зобов’язання перед МВФ	243 295		
Зобов’язання перед МВФ, крім зобов’язань зі сплати внеску за квотою		169 757	169 757
Боргові зобов’язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою		73 538	73 538

Зміни у примітці 31 “Процентний ризик”:

Попередньо представлено за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
							(у мільйонах гривень)
Зобов’язання перед МВФ	169 134	623	–	–	–	73 538	243 295

Змінено представлення за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
							(у мільйонах гривень)
Зобов’язання перед МВФ, крім зобов’язань зі сплати внеску за квотою	169 134	–	–	–	–	623	169 757
Боргові зобов’язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	73 538	73 538

Зміни у примітці 32 “Ризик ліквідності”:

Попередньо представлено за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
							(у мільйонах гривень)
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	73 538	73 538
Зобов’язання перед МВФ	3 161	623	8 198	72 866	85 093	73 354	243 295

3 Основні оцінки та судження під час застосування принципів бухгалтерського обліку (продовження)

Змінено представлення за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>						
Внески в рахунок квоти МВФ	73 538	–	–	–	–	–	73 538
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	623	8 198	72 866	85 093	2 977	169 757
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	73 538	–	–	–	–	–	73 538

Зміни у примітці 32 “Ризик ліквідності” за недисконтованими грошовими потоками:

Попередньо представлено за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>						
Зобов'язання перед МВФ	3 161	953	11 126	82 699	87 828	73 354	259 121

Змінено представлення за рік, що закінчився 31 грудня 2016 року

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>						
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	953	11 126	82 699	87 828	2 977	185 583
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	73 538	–	–	–	–	–	73 538

4 Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку

У 2017 році тривало відновлення економіки України, реальний ВВП зріс за підсумками року на 2,5% (за підсумками 2016 року реальний ВВП зріс на 2,4%) (<http://ukrstat.gov.ua>).

У 2017 році домінуючою стала функція споживання завдяки збереженню темпів зростання номінальної заробітної плати упродовж усього року та підвищенню пенсій у IV кварталі в рамках пенсійної реформи. Потужним імпульсом зростання заробітних плат на початку 2017 року стало двократне підвищення мінімальної заробітної плати. Також високими темпами тривало зростання інвестицій на тлі поліпшення фінансових результатів підприємств, покращення їх ділових очікувань та збільшення капітальних видатків зведеного бюджету.

Сприятлива ситуація на світових товарних та фінансових ринках, а також прискорення економічного зростання в країнах – основних торговельних партнерів дозволили компенсувати наслідки припинення торгівлі з НКТ для платіжного балансу, що разом із отриманням у II кварталі 2017 року чергового траншу від МВФ у рамках програми EFF дало змогу збільшити обсяг міжнародних резервів із 15,5 мільярдів доларів США на початку року до 18,8 мільярдів доларів США станом на кінець 2017 року.

Споживчий попит, а також дія чинників, на які інструменти грошово-кредитної політики мають обмежений вплив, зумовили прискорення споживчої інфляції за підсумками 2017 року до 13,7% (у 2016 році споживча інфляція значно уповільнилася до 12,4%) (<http://ukrstat.gov.ua>). Також дещо погіршилися інфляційні очікування. Відповідно, посилюється й фундаментальний інфляційний тиск, що відобразилося в показнику базової інфляції, яка за підсумками 2017 року прискорилася до 9,5% (порівняно з 5,8% у 2016 році) (<http://ukrstat.gov.ua>).

Традиційне суттєве пом'якшення фіскальної політики наприкінці 2017 року зумовило посилення тиску на інфляцію. При цьому зміщення фінансування видатків державного бюджету на кінець року було більш суттєвим навіть порівняно з попередніми роками – протягом усього року утримувався профіцит державного бюджету, проте у грудні був зафіксований рекордний дефіцит через стрімке нарощення видатків майже за усіма напрямками. Ще одним додатковим чинником зростання інфляції наприкінці року стало посилення девальваційного тиску на гривню. Протягом 2017 року Національний банк здійснював валютні інтервенції для згладжування надмірних коливань обмінного курсу гривні, не перешкоджаючи домінуючим тенденціям. Таким чином, за 2017 рік офіційний обмінний курс гривні до долара США послабився на 3,2% (із 27,191 гривні за долар США станом на 31 грудня 2016 року до 28,067 гривні за долар США станом на 31 грудня 2017 року). Однак через послаблення долара США до кошика валют та посилення окремих валют країн – торговельних партнерів України, номінальний обмінний курс гривні девальвував суттєвіше, особливо наприкінці року.

Через посилення ризиків прискорення інфляції та з метою упередження погіршення інфляційних очікувань Національний банк утримувався від пом'якшення монетарної політики з середини 2017 року, а в IV кварталі 2017 року перейшов до здійснення більш жорсткої монетарної політики, підвищивши облікову ставку до 14,5% річних на кінець року. Проведення жорсткішої монетарної політики спрямоване на повернення інфляції до цільових показників на прогнозованому горизонті.

4 Вплив економічної ситуації на фінансовий стан і результати діяльності Національного банку (продовження)

Протягом 2017 року в банківській системі зберігався значний профіцит ліквідності, який із середини року поступово знижувався. Обсяг депозитних сертифікатів скоротився на 1 мільярд гривень і на кінець 2017 року становить 67 мільярдів гривень, обсяги коштів на коррахунках банків зменшилися на 3 мільярди гривень і на кінець 2017 року становлять 37,5 мільярда гривень. Крім того, нерівномірність розподілення ліквідності серед банків ситуативно спричиняла збільшення попиту на ліквідність з боку окремих банків, що спонукало їх періодично звертатися до НБУ за кредитами рефінансування.

Головним каналом зменшення ліквідності в 2017 році було зростання обсягів готівки та операції Уряду. Основним джерелом насичення банківської системи ліквідністю були операції Національного банку з купівлі іноземної валюти з метою поповнення міжнародних резервів у періоди перевищення пропозиції іноземної валюти над попитом на неї. Сальдо інтервенцій Національного банку з купівлі-продажу іноземної валюти за підсумками року було позитивним.

У жовтні 2017 року між Міністерством фінансів України та Національним банком України було здійснено правочин із державним боргом шляхом обміну ОВДП, що були у власності Національного банку України, на нові ОВДП у власність Національного банку України, випущені відповідно до умов випуску і розміщення ОВДП України 2017 року. Частина нових довгострокових гривневих облігацій – ОВДП з прив'язкою дохідності до рівня інфляції.

Станом на 31 грудня 2017 року суверенний рейтинг України становив “Саа2” за оцінкою рейтингової агенції Moody’s, “В-” – за оцінкою рейтингової агенції Standard & Poor’s та “В-” – за оцінкою рейтингової агенції Fitch (станом на 31 грудня 2016 року суверенний рейтинг України становив “Саа3” за оцінкою рейтингової агенції Moody’s, “В-/В” – за оцінкою рейтингової агенції Standard & Poor’s та “В-” – за оцінкою рейтингової агенції Fitch).

Зміна операційного та політичного середовища в Україні у 2017 році

Протягом останніх років Україна перебувала під впливом політичних та економічних потрясінь. Крим, автономна республіка у складі України, був анексований Російською Федерацією. У 2017 році тривав збройний конфлікт в окремих районах Луганської та Донецької областей. У січні 2016 року набрала чинності угода про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС. Водночас Російська Федерація запровадила обмеження на транзит через російську територію вітчизняного експорту.

Станом на 31 грудня 2017 року резерви під втрати за активами Національного банку, що розташовані на території чи іншим чином пов'язані з Автономною Республікою Крим (уключаючи кредити позичальникам), та які були створені у зв'язку з втратою контролю українською владою над окремими районами Донецької та Луганської областей, становлять 1 022 мільйони гривень, або 0,1% від консолідованих активів Національного банку (станом на 31 грудня 2016 року – 1 022 мільйони гривень, або 0,11% від консолідованих активів Національного банку).

Керівництво Національного банку стежить за перебігом подій і за потреби вживає заходів. Можливий негативний розвиток ситуації матиме несприятливий вплив на результати діяльності та фінансовий стан Національного банку в такий спосіб і такою мірою, які нині достовірно визначити неможливо.

Стабільність економіки України значною мірою залежатиме від політичних та економічних рішень Уряду України. На українську економіку істотно впливають коливання на світових ринках і темпи розвитку світової економіки. Унаслідок цього діяльності в Україні властиві ризики, яких не існує в умовах більш розвинутих ринків.

5 Кошти та депозити в іноземній валюті та банківських металах

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Фінансові активи		
Готівкова іноземна валюта	1 941	1 861
Кошти на вимогу	11 642	15 867
Строкові депозити в іноземній валюті	<u>10 217</u>	<u>31 975</u>
Усього фінансових активів	<u>23 800</u>	<u>49 703</u>
Нефінансові активи		
Строкові депозити і депозити на вимогу:		
у золоті	<u>1 368</u>	<u>1 255</u>
Усього нефінансових активів	<u>1 368</u>	<u>1 255</u>
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті та банківських металах	<u><u>25 168</u></u>	<u><u>50 958</u></u>

До суми коштів на вимогу станом на 31 грудня 2017 року включені залишки за рахунками спеціального призначення в сумі 59 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2016 року – 353 мільйони гривень), які веде Національний банк у межах кредитних ліній, отриманих від міжнародних фінансових установ, та які є обмеженими коштами, а також кошти в сумі 6 мільйонів гривень (2016 рік – 3 мільйони гривень) для розрахунків за ф'ючерсними операціями в рамках угод про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Національним банком (примітка 33).

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років за строковими депозитами в золоті Національний банк отримував проценти в доларах США.

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років усі кошти та депозити в іноземній валюті є непротроченими, незнеціненними і не забезпечуються заставою.

Відшкодування всіх коштів та депозитів в іноземній валюті очікується протягом 12 місяців (станом на 31 грудня 2016 року – відшкодування всіх коштів та депозитів в іноземній валюті очікувалося протягом 12 місяців).

Аналіз коштів і депозитів в іноземній валюті в розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

6 Цінні папери нерезидентів

Станом на 31 грудня 2017 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Цінні папери нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:			
номіновані в доларах США	162 830	12 834	175 664
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	20 229	76 921	97 150
номіновані в євро	704	13 363	14 067
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	4 789	3 232	8 021
номіновані в юанях женьміньбі	–	2 142	2 142
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	2 912	58 667	61 579
номіновані в євро	–	27 083	27 083
номіновані в австралійських доларах	657	332	989
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	–	2 778	2 778
номіновані в юанях женьміньбі	–	12 957	12 957
номіновані в японських єнах	–	11 904	11 904
Усього боргових цінних паперів	192 121	222 213	414 334
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю	192 121	222 334	414 455

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років усі боргові цінні папери нерезидентів є непростроченими і незнеціненими.

У 2017 році процентні доходи за цінними паперами нерезидентів, уключені в консолідований звіт про сукупні доходи до результатів від операцій із борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю, становили 3 318 мільйонів гривень (у 2016 році – 2 575 мільйонів гривень).

Відшкодування всіх цінних паперів нерезидентів очікується протягом 12 місяців, за винятком інструментів капіталу на загальну суму 121 мільйон гривень (станом на 31 грудня 2016 року – 121 мільйон гривень).

Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів уключають боргові цінні папери, випущені іноземними центральними та інвестиційними банками, міжнародними агенціями й іншими емітентами.

Аналіз цінних паперів нерезидентів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику за борговими цінними паперами – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

6 Цінні папери нерезидентів (продовження)

Станом на 31 грудня 2016 року цінні папери нерезидентів подані таким чином:

	Державні облігації	Цінні папери міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Цінні папери нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю:			
Боргові цінні папери в розрізі емітентів:			
цінні папери емітентів США:			
номіновані в доларах США	143 769	12 177	155 946
номіновані в євро	–	1 963	1 963
цінні папери емітентів держав ЄС:			
номіновані в доларах США	13 441	48 147	61 588
номіновані в євро	8 511	10 300	18 811
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	4 612	3 043	7 655
цінні папери інших емітентів:			
номіновані в доларах США	1 343	17 877	19 220
номіновані в євро	–	9 151	9 151
номіновані в австралійських доларах	580	294	874
Усього боргових цінних паперів	172 256	102 952	275 208
Інструменти капіталу:			
акції Чорноморського банку торгівлі та розвитку	–	120	120
інвестиція в Міждержавний банк	–	1	1
Усього інструментів капіталу	–	121	121
Усього цінних паперів нерезидентів, що обліковуються за справедливою вартістю	172 256	103 073	275 329

6 Цінні папери нерезидентів (продовження)

Інформація про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2017 року надана в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю в розрізі емітентів:						
Державні облигації:						
цінні папери емітентів США:						
номіновані в доларах США	5 834	163 750	1,3-2	0,625-2,375	Кожні 6 місяців	Від 2,5 місяця до 2,9 року
цінні папери держав ЄС:						
номіновані в доларах США	724	20 312	1,7-2,3	1-1,875	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік	Від 1,7 місяця до 2,8 року
номіновані в євро	20	653	0,1-0,2	0,375-1,65	1 раз на рік	Від 5,1 року до 6,8 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	123	4 653	0,4-0,5	1,25-2	Кожні 6 місяців	Від 6,8 місяця до 2,6 року
цінні папери інших емітентів:						
номіновані в доларах США	105	2 941	1,9-2,4	1,25-2,125	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 1,5 року до 4,8 року
номіновані в австралійських доларах	29	640	2-2,1	1,75-4,5	Кожні 6 місяців	Від 2,3 року до 2,9 року
Облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:						
цінні папери емітентів США:						
номіновані в доларах США	459	12 883	1,7-2,4	0,875-2,45	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 5,5 місяця до 4 років
цінні папери держав ЄС:						
номіновані в доларах США	2 748	77 134	1,6-2,6	0-2,44352	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік, без сплати купона	Від 12 днів до 5 років
номіновані в євро	397	13 298	0-0,2	0-1,5	Щокварталу або 1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,7 місяця до 6,4 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	85	3 207	0,6-0,7	0-1,125	1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,5 місяця до 2 років
номіновані в юанях женьміньбі	500	2 147	3,9-4,4	0-4,5	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1,4 місяця до 2,9 року
цінні папери інших емітентів:						
номіновані в доларах США	2 093	58 750	1,7-3,5	0-2,75	Щокварталу, кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 8 днів до 4,7 року
номіновані в євро	809	27 098	0-1	0-0,875	1 раз на рік, без сплати купона	Від 2,7 місяця до 5,4 року
номіновані в австралійських доларах	15	328	2,9	2,57	Щокварталу	3,9 року

6 Цінні папери нерезидентів (продовження)

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	74	2 785	0,7-1,1	0-0,875	1 раз на рік, без сплати купона	Від 1,7 місяця до 2,5 року
номіновані в юанях женьміньбі	3 036	13 037	0,4-4,9	0	Без сплати купона	Від 19 днів до 11,6 місяця
номіновані в японських єнах	47 900	11 908	0-0,1	0	Без сплати купона	Від 2,9 місяця до 9,7 місяця

Інформація про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення боргових цінних паперів нерезидентів станом на 31 грудня 2016 року надана в таблиці нижче:

	Загальна номінальна вартість в іноземній валюті, у мільйонах	Загальна номінальна вартість у гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю в розрізі емітентів:						
Державні облигації:						
цінні папери емітентів США:						
номіновані в доларах США	5 275	143 444	0,4-1,5	0,0-4,5	Кожні 6 місяців, без сплати купона	Від 1 місяця до 3 років
цінні папери держав ЄС:						
номіновані в доларах США	496	13 487	1,0-1,8	0,875-1,75	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік	Від 2 місяців до 3,2 року
номіновані в євро	292	8 299	(0,8)-(0,1)	0,05-1,65	1 раз на рік	Від 1,1 року до 7,8 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	136	4 515	0,1-1,0	1,0-2,0	Кожні 6 місяців	Від 22 днів до 3,6 року
цінні папери інших емітентів:						
номіновані в доларах США	50	1 360	1,8	1,25	Кожні 6 місяців	2,5 року
номіновані в австралійських доларах	29	562	1,8-2,0	2,75-5,50	Кожні 6 місяців	Від 1,1 року до 2,8 року
Облігації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів:						
цінні папери емітентів США:						
номіновані в євро	69	1 961	(0,2)-0,0	0,064-0,088	Щокварталу	Від 2 місяців до 2,2 року
номіновані в доларах США	449	12 209	1,2-2,4	0,875-2,45	Кожні 6 місяців	Від 8 місяців до 3,7 року
цінні папери держав ЄС:						
номіновані в доларах США	1 775	48 261	0,9-2,3	0,625-1,875	Щокварталу, кожні 6 місяців або 1 раз на рік	Від 23 днів до 4,1 року
номіновані в євро	355	10 079	(0,4)-1,6	0,0-4,25	Щокварталу або 1 раз на рік	Від 16 днів до 7,4 року
номіновані в англійських фунтах стерлінгів	90	2 999	0,3-0,5	1,0-1,125	1 раз на рік	Від 11 місяців до 3 років
цінні папери інших емітентів:						
номіновані в доларах США	659	17 915	1,0-2,5	0,875-2,25	Щокварталу, кожні 6 місяців	Від 3 місяців до 4,5 року
номіновані в євро	320	9 095	(0,2)-0,6	0,1-0,625	1 раз на рік	Від 2 років до 4,9 року
номіновані в австралійських доларах	15	294	3,4	2,61	Щокварталу	4,9 року

7 Авуари в СПЗ

Авуари в СПЗ – кошти до запитання в СПЗ, що обліковуються на рахунку, який відкрито в МВФ для України.

Нижче наведено рух коштів за рахунками авуарів у СПЗ протягом 2017 та 2016 років:

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Залишок авуарів у СПЗ станом на 1 січня	73 546	212
Надходження коштів від МВФ:		
на користь Національного банку (примітка 17)	27 062	25 965
на користь Уряду	–	–
Купівля СПЗ	–	63 384
Інші надходження та платежі	137	126
Погашення кредиту:		
від імені Національного банку (примітка 17)	(8 412)	–
від імені Уряду	(15 117)	–
Сплата комісій, пов'язаних з отриманням кредиту	(564)	(422)
Конвертація СПЗ в інші іноземні валюти:		
на користь Національного банку	(13 532)	(12 980)
на користь Уряду	–	–
Сплата відсотків за користування позикою МВФ:		
від імені Національного банку	(4 609)	(2 779)
від імені Уряду	(3 524)	(2 722)
Сплата відсотків за користування коштами, отриманими за розподілом СПЗ:		
від імені Національного банку	(13)	(2)
від імені Уряду	(200)	(25)
Інші платежі	(1)	(2)
Доходи за авуарами в СПЗ	387	41
Курсові різниці	5 700	2 750
Залишок авуарів у СПЗ станом на 31 грудня	60 860	73 546

У 2017 році на користь Національного банку надійшли кошти у сумі 734 мільйони СПЗ (27 062 мільйони гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) за Програмою розширеного фінансування (EFF), з них 367 мільйонів СПЗ (13 532 мільйони гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) було конвертовано в інші іноземні валюти.

У 2016 році на користь Національного банку надійшли кошти у сумі 716 мільйонів СПЗ (25 965 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) за Програмою розширеного фінансування (EFF), з них 358 мільйонів СПЗ (12 980 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату надходження коштів) було конвертовано в інші іноземні валюти.

Аналіз авуарів в СПЗ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

8 Цінні папери України

Станом на 31 грудня 2017 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>		
Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:			
У національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	101	–	101
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю	101	–	101
Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю:			
В іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	675	–	675
Усього похідних цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю	675	–	675
Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:			
У національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	370 967	–	370 967
облігації інших державних установ	–	954	954
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за амортизованою собівартістю	370 967	954	371 921
Усього цінних паперів України	371 743	954	372 697

Національний банк відповідно до Закону України “Про Національний банк України” здійснює операції з цінними паперами України тільки на вторинному ринку.

Облігації внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) емітовані Міністерством фінансів України і мають номінальну вартість 1 000 гривень кожна.

У 2017 році Національним банком придбано ОВДП у національній валюті загальною вартістю 1 406 мільйонів гривень з метою підтримання ліквідності ПАТ “Приватбанк” після його переходу в державну власність у грудні 2016 року та загальною вартістю 2 543 мільйони гривень – з метою підтримання ліквідності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (у 2016 році – загальною вартістю 25 800 мільйонів гривень, окрім цього, у 2016 році придбання Національним банком ОВДП у національній валюті загальною вартістю 2 086 мільйонів гривень відбулося шляхом набуття у власність цих ОВДП у результаті задоволення вимог за кредитами рефінансування).

Станом на 31 грудня 2017 року до облігацій інших державних установ віднесено облігації Державного агентства автомобільних доріг України з додатковим забезпеченням у формі державної гарантії за зобов’язаннями емітента, що видані Кабінетом Міністрів України (далі – облігації Укравтодор) (станом на 31 грудня 2016 року до облігацій інших державних установ віднесено облігації Державної іпотечної установи з додатковим забезпеченням у формі державної гарантії за зобов’язаннями емітента, що видані Кабінетом Міністрів України (далі – облігації ДІУ), та облігації Укравтодор. Облігації ДІУ мали номінальну вартість 100 000 гривень кожна). Облігації Укравтодор мають номінальну вартість 1 000 гривень кожна.

У жовтні 2017 року між Міністерством фінансів України та Національним банком України було здійснено правочин із державним боргом шляхом обміну ОВДП, що були у власності Національного банку України, загальною номінальною вартістю 219 564 мільйони гривень на нові ОВДП у власність Національного банку України, випущені відповідно до умов випуску і розміщення ОВДП України 2017 року (далі – Умови випуску). Із портфеля цінних паперів, що обліковувалися за амортизованою собівартістю, вибуло ОВДП загальною балансовою вартістю 218 880 мільйон гривень із термінами погашення від 11 жовтня 2017 року до 27 листопада 2030 року та фіксованими ставками відсоткового доходу, що перебували в інтервалі від 9,50% до 15,50% річних. Водночас у результаті обміну було здійснено набуття ОВДП загальною вартістю 220 610 мільйона гривень із термінами погашення від 10 травня 2025 року до 10 листопада 2047 року. Ставки відсоткового доходу за облігаціями, що погашатимуться у період із 2025 до 2035 року, є фіксованими та перебувають в інтервалі від 8,12% до 11,30% річних. Ставки відсоткового доходу за облігаціями, що погашатимуться у період із 2036 до 2047 року, є плаваючими та залежать від фактичного рівня інфляції, збільшеного на 2,2 процентного пункта. Нарахований та несплачений купонний дохід за ОВДП, які підлягали обміну, станом на дату правочину в сумі 7 966 мільйонів гривень був виплачений грошовими коштами Національному банку.

8 Цінні папери України (продовження)

Позитивний результат (прибуток) від цієї операції, який становить 1 730 мільйонів гривень, включено до статті “Результати від операцій з фінансовими інструментами, крім операцій з борговими цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю” консолідованого звіту про сукупні доходи.

Усі цінні папери України були непростроченими та незнеціненими станом на 31 грудня 2017 та 2016 років.

Відшкодування всіх цінних паперів України очікується пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП та облігацій інших державних установ і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 23 783 мільйони гривень, які підлягають сплаті протягом 2018 року (станом на 31 грудня 2016 року відшкодування всіх цінних паперів України очікувалося пізніше ніж через 12 місяців від звітної дати, за винятком номінальної вартості ОВДП та облігацій інших державних установ і нарахованих процентів за борговими цінними паперами на загальну суму 48 887 мільйонів гривень, які підлягали сплаті протягом 2017 року).

Аналіз кредитного ризику за цінними паперами України наведено в примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32. Інформацію про розрахункову справедливу вартість цінних паперів України наведено в примітці 34.

Станом на 31 грудня 2016 року цінні папери України подані таким чином:

	Державні цінні папери	Корпоративні цінні папери	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:			
У національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	148	–	148
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю	148	–	148
Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю:			
В іноземній валюті:			
державні деривативи, номіновані в доларах США	357	–	357
Усього похідних цінних паперів, що обліковуються за справедливою вартістю	357	–	357
Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:			
У національній валюті:			
облігації внутрішньої державної позики	391 936	–	391 936
облігації інших державних установ	–	2 013	2 013
Усього боргових цінних паперів, що обліковуються за амортизованою собівартістю	391 936	2 013	393 949
Усього цінних паперів України	392 441	2 013	394 454

8 Цінні папери України (продовження)

Інформація про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2017 року надана в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:						
У національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	103	–	16,19	9,50	Кожні 6 місяців	Від 1,6 року до 1,7 року
Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю:						
В іноземній валюті:						
державні деривативи	1 230	44				До 22,4 року
Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:						
У національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	360 470	–	7,21-16,21	8,12-14,50	1 раз на рік, кожні 6 місяців	Від 16 днів до 29,9 року
облігації інших державних установ	950	–	17,14	14,25	Щокварталу	8,7 місяця

Інформація про номінальну вартість, дохідність до погашення, купон та строки погашення цінних паперів України станом на 31 грудня 2016 року надана в таблиці нижче:

	Загальні номінальна вартість та умовна сума в гривневому еквіваленті, у мільйонах гривень	Загальні номінальна вартість та умовна сума в іноземній валюті, у мільйонах	Дохідність до погашення, % річних	Розмір купона, % річних	Періодичність сплати купона	Строки погашення
Боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:						
У національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	154	–	16,53	9,50	Кожні 6 місяців	Від 2,7 року до 2,8 року
Похідні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю:						
В іноземній валюті:						
державні деривативи	1 192	44				До 23,4 року
Боргові цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю:						
У національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	381 817	–	9,96-17,16	9,50-16,50	Кожні 6 місяців	Від 2 місяців до 14,3 року
облігації інших державних установ	2 000	–	18,00-18,29	12,10-16,30	Щокварталу	Від 1 року до 1,7 року

9 Кредити банкам та іншим позичальникам

Кредити банкам та іншим позичальникам за цільовим призначенням класифікуються таким чином:

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності:		
для стабілізації роботи банків	60 883	72 912
шляхом проведення тендерів Національним банком	7 675	1 855
інші	10	10
Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	6 479	9 062
Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	36	36
Інші	2	2
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам	<u>(42 668)</u>	<u>(48 421)</u>
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	<u>32 417</u>	<u>35 456</u>

Сума кредитів для стабілізації роботи банків, за якими очікується відшкодування або сплата пізніше ніж за 12 місяців від звітної дати, становить 10 793 мільйони гривень за номінальною вартістю (станом на 31 грудня 2016 року – 16 726 мільйонів гривень).

Протягом 2017 року Національний банк здійснював підтримку ліквідності банків через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт), рефінансування банків строком до 14 днів та до 90 днів шляхом проведення тендерів [протягом 2016 року Національний банк здійснював підтримку ліквідності банків через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт), рефінансування банків строком до 14 днів та до 90 днів шляхом проведення тендерів і надання стабілізаційних кредитів].

У резервах під кредити банкам та іншим позичальникам протягом 2017 року відбулися такі зміни:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на початок року	48 383	36	2	48 421
Чисте зменшення резерву (примітка 26)	(3 151)	–	–	(3 151)
Списання кредитів за рахунок резервів	(26)	–	–	(26)
Коригування процентних доходів за знеціненими кредитами, що надані банкам (примітка 22)	<u>(2 576)</u>	<u>–</u>	<u>–</u>	<u>(2 576)</u>
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на кінець року	<u>42 630</u>	<u>36</u>	<u>2</u>	<u>42 668</u>

9 Кредити банкам та іншим позичальникам (продовження)

У резервах під кредити банкам та іншим позичальникам протягом 2016 року відбулися такі зміни:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Інші	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>				
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на початок року	50 312	36	2	50 350
Чисте зменшення резерву (примітка 26)	(875)	–	–	(875)
Списання кредитів за рахунок резервів	(187)	–	–	(187)
Коригування процентних доходів за знеціненими кредитами, що надані банкам (примітка 22)	(867)	–	–	(867)
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам на кінець року	48 383	36	2	48 421

Станом на 31 грудня 2017 року кредити банкам та іншим позичальникам за кредитною якістю класифікуються так:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>				
Непрострочені і незнецінені з кредитним рейтингом:				
ССС	4 995	–	–	4 995
В-	624	–	–	624
без рейтингу	430	–	6 479	6 909
Усього непрострочених і незнецінених	6 049	–	6 479	12 528
Індивідуально знецінені:				
непрострочені	1 506	–	–	1 506
прострочені від 181 до 360 днів	250	–	–	250
прострочені більше ніж 360 днів	60 763	36	2	60 801
Усього індивідуально знецінених	62 519	36	2	62 557
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам	(42 630)	(36)	(2)	(42 668)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	25 938	–	6 479	32 417

9 Кредити банкам та іншим позичальникам (продовження)

Станом на 31 грудня 2016 року кредити банкам та іншим позичальникам за кредитною якістю класифікуються так:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>				
Непрострочені і незнецінені з кредитним рейтингом:				
СС	2 559	–	–	2 559
без рейтингу	630	–	9 062	9 692
Усього непрострочених і незнецінених	3 189	–	9 062	12 251
Індивідуально знецінені:				
непрострочені	6 049	–	–	6 049
прострочені від 31 до 90 днів	34	–	–	34
прострочені від 181 до 360 днів	4 396	–	–	4 396
прострочені більше ніж 360 днів	61 109	36	2	61 147
Усього індивідуально знецінених	71 588	36	2	71 626
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам	(48 383)	(36)	(2)	(48 421)
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	26 394	–	9 062	35 456

Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності, які не мають міжнародного рейтингу, складаються з кредитів, наданих банкам України для підтримання їх ліквідності, рейтинг яких визначено за внутрішньою методологією Національного банку.

Станом на 31 грудня 2017 року заборгованість банку у сумі 430 мільйонів гривень із внутрішнім рейтингом “BBB”. Станом на 31 грудня 2016 року заборгованість банків у сумі 630 мільйонів гривень складається із заборгованості банків із внутрішніми рейтингами “AAA” та “B” у сумі відповідно 13 мільйонів гривень та 617 мільйонів гривень.

Рейтинг “AAA” – найвищий рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий та стабільний у довгостроковій перспективі, спроможність вчасно й у повному обсязі виплачувати проценти й основну суму за борговими зобов’язаннями дуже висока.

Рейтинг “BBB” – середній рівень кредитоспроможності контрагента. Фінансовий стан контрагента оцінюється як стійкий і стабільний у середньостроковій перспективі, боргові зобов’язання контрагента більше піддаються ризику невиконання порівняно з контрагентом із вищими рейтингами. Проте можуть виникнути труднощі зі своєчасною та у повному обсязі виплатою процентів та основної суми за борговими зобов’язаннями в разі несприятливих змін у комерційних, фінансових і економічних умовах, хоча найближчим часом імовірність невиконання контрагентом боргових зобов’язань мала.

Рейтинг “BB” – середній рівень кредитоспроможності. Фінансовий стан контрагента оцінюється як задовільний і стабільний у короткостроковій перспективі, на момент аналізу контрагент спроможний виплачувати проценти й основну суму за борговими зобов’язаннями, але має більш високу імовірність дефолту за зобов’язаннями, ніж контрагент із рейтингом “BBB”.

9 Кредити банкам та іншим позичальникам (продовження)

Рейтинг “В” – рівень кредитоспроможності контрагента дещо нижчий, ніж середній. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні й стабільні в короткостроковій перспективі, достатній рівень фінансової надійності. Своєчасність і повнота за борговими зобов’язаннями виплат значною мірою залежать від комерційних, фінансових та економічних умов.

Рейтинг “СС” – низький рівень кредитоспроможності контрагента. Основні показники фінансового стану контрагента оцінюються як задовільні, але ймовірність їх погіршення в короткостроковій перспективі досить висока, дуже низький рівень фінансової надійності. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Рейтинг “С” – дуже низький рівень кредитоспроможності контрагента, який є переддефолтним. Фінансовий стан контрагента нестабільний і оцінюється як незадовільний. Виплати процентів і основної суми за борговими зобов’язаннями можуть бути зупинені контрагентом без досягнення згоди кредиторів щодо реструктуризації заборгованості до настання строку платежу. Платоспроможність банку-контрагента повністю залежить від внутрішньоекономічної ситуації.

Кредитна якість кредитів, наданих Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, обмежена суверенним рейтингом України станом на 31 грудня 2017 та 2016 років.

Як зазначено в примітці 2, основним чинником, який Національний банк брав до уваги під час розгляду питання знецінення кредитів, є погіршення фінансового стану позичальника, їх прострочений статус та можливість реалізації застави, а не тільки інформація щодо кредитного рейтингу. У наведеній вище таблиці, в якій представлена класифікація кредитів банкам та іншим позичальникам, наведено аналіз термінів прострочення платежів за кредитами, які в індивідуальному порядку визнані як знецінені.

Нижче наведена інформація про суми кредитів до вирахування резерву за видами забезпечення станом на 31 грудня 2017 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Усього
				<i>(у мільйонах гривень)</i>
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	19 572	–	–	19 572
цінними паперами	9 130	–	6 479	15 609
майновими правами за кредитними договорами	2 009	–	–	2 009
іншими видами застави	1 108	–	–	1 108
Кредити незабезпечені	<u>36 749</u>	<u>36</u>	<u>2</u>	<u>36 787</u>
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	<u>68 568</u>	<u>36</u>	<u>6 481</u>	<u>75 085</u>

9 Кредити банкам та іншим позичальникам (продовження)

Нижче наведена інформація про суми кредитів до вирахування резерву за видами забезпечення кредитів станом на 31 грудня 2016 року:

	Кредити, надані банкам для підтримання їх ліквідності	Кредити, надані в рамках кредитних ліній для підтримання малих і середніх підприємств за рахунок коштів, отриманих від Європейського банку реконструкції та розвитку	Кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та інші	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>				
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	23 637	–	–	23 637
цінними паперами	5 846	–	4 904	10 750
майновими правами за кредитними договорами	1 882	–	–	1 882
іншими видами застави	2 708	–	–	2 708
Кредити незабезпечені	40 704	36	4 160	44 900
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	74 777	36	9 064	83 877

Зазвичай надання кредитів банкам для підтримання їх ліквідності здійснювалося під забезпечення цінними паперами, а саме – державними облігаціями України, облігаціями місцевих позик, облігаціями підприємств, у тому числі тих, розміщення яких здійснено під гарантію Кабінету Міністрів України, іноземною валютою, акціями власників істотної участі банку, а також нерухомим майном, майновими правами за кредитними договорами, іпотекою.

Кредити незабезпечені складаються із частини забезпечених кредитів, які покриті заставою не в повному обсязі, та частини забезпечених кредитів, за якими застава не має впливу на очікувані майбутні грошові потоки відповідно до підходів щодо розрахунку резервів Національного банку на покриття фінансових ризиків, пов'язаних зі зменшенням корисності фінансових активів.

Станом на 31 грудня 2017 року оцінена різниця між фактичними збитками Національного банку від зменшення корисності кредитів та збитками від зменшення корисності цих кредитів, що були б понесені, якщо вони були надані без застави, становить 7 773 мільйони гривень (станом на 31 грудня 2016 року – 14 669 мільйонів гривень).

Аналіз кредитів банкам та іншим позичальникам у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32. Розрахункова справедлива вартість кредитів банкам та іншим позичальникам зазначена в примітці 34.

10 Внески в рахунок квоти МВФ

Сума квоти – це спеціальний тип активу, який є внеском України як члена МВФ. Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою керуючих МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці обліку МВФ. Основна частина квоти України була сплачена шляхом випуску Національним банком безпроцентного боргового зобов'язання на користь МВФ, а решта суми квоти – зарахована на рахунки МВФ № 1 та № 2 (примітка 17).

У лютому 2016 року відбулося збільшення квоти України в МВФ на суму 640 мільйонів СПЗ (23 184 мільйони гривень за офіційним курсом на дату операції, або 18 938 мільйонів гривень за річним курсом МВФ) у зв'язку із набранням чинності Поправок до Статей Угоди Міжнародного валютного фонду щодо перегляду квот держав-членів і реформи Виконавчої ради, схвалених Резолюцією Ради керуючих Міжнародного валютного фонду № 66-2 від 15 грудня 2010 року (примітка 17).

Станом на 31 грудня 2017 року загальна сума квоти України становить 2 012 мільйонів СПЗ (80 415 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року) (станом на 31 грудня 2016 року – 2 012 мільйонів СПЗ, або 73 538 мільйонів гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року). Проценти за квотою не нараховуються. Внески в рахунок квоти є непоточним активом.

Резервна позиція в МВФ – це спеціальний тип активу, який утворюється у результаті обміну частини внеску в рахунок квоти на ліквідні вимоги держави-члена до МВФ. Резервна позиція є частиною валютних резервів країни.

Станом на 31 грудня 2017 року резервна позиція України в МВФ становить 103 678 СПЗ, або 4 мільйони гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року (станом на 31 грудня 2016 року – 21 266 СПЗ, або 1 мільйон гривень за офіційним курсом гривні до СПЗ на кінець року).

Аналіз внесків в рахунок квоти МВФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

11 Основні засоби та нематеріальні активи

	Будівлі та споруди	Транспортні засоби	Машини та обладнання	Інструменти, прилади та інвентар	Інші основні засоби	Незавершені капітальні вкладення	Нематеріальні активи	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>								
Первісна вартість на 1 січня 2016 року	5 441	184	4 406	113	243	175	475	11 037
Знос на 1 січня 2016 року	(2 075)	(128)	(1 944)	(100)	(195)	(9)	(317)	(4 768)
Балансова вартість на 01 січня 2016 року	3 366	56	2 462	13	48	166	158	6 269
Надходження	–	1	114	1	26	10	98	250
Переведення до іншої категорії, у т. ч.:	–	–	28	–	(16)	(12)	–	–
<i>Первісної вартості</i>	–	–	28	–	(16)	(12)	–	–
Вибуття, у т. ч.:	–	–	(1)	–	–	(5)	–	(6)
<i>Первісної вартості</i>	–	(19)	(41)	(2)	(4)	(5)	(41)	(112)
<i>Зносу</i>	–	19	40	2	4	–	41	106
Переведення до інвестиційної нерухомості:	(8)	–	–	–	–	–	–	(8)
<i>Первісна вартість</i>	(11)	–	–	–	–	–	–	(11)
<i>Зносу</i>	3	–	–	–	–	–	–	3
Амортизація (знос)	(120)	(14)	(320)	(3)	(8)	–	(94)	(559)
Первісна вартість на 31 грудня 2016 року	5 430	166	4 507	112	249	168	532	11 164
Знос на 31 грудня 2016 року	(2 192)	(123)	(2 224)	(101)	(199)	(9)	(370)	(5 218)
Балансова вартість на 31 грудня 2016 року	3 238	43	2 283	11	50	159	162	5 946
Надходження	–	–	154	2	6	15	22	199
Переведення до іншої категорії, у т. ч.:	–	–	18	–	(8)	(7)	(3)	–
<i>Первісної вартості</i>	–	1	17	–	(8)	(7)	(3)	–
<i>Зносу</i>	–	(1)	1	–	–	–	–	–
Вибуття, у т. ч.:	(179)	–	(1)	–	(1)	(3)	–	(184)
<i>Первісної вартості</i>	(232)	(11)	(54)	(3)	(7)	(3)	(76)	(386)
<i>Зносу</i>	53	11	53	3	6	–	76	202
Переведення до інвестиційної нерухомості:	(50)	–	–	–	–	–	–	(50)
<i>Первісна вартість</i>	(55)	–	–	–	–	–	–	(55)
<i>Зносу</i>	5	–	–	–	–	–	–	5
Амортизація (знос), нарахована в поточному звітному періоді	(114)	(13)	(306)	(2)	(8)	–	(47)	(490)
Первісна вартість на 31 грудня 2017 року	5 143	156	4 624	111	240	173	475	10 922
Знос на 31 грудня 2017 року	(2 248)	(126)	(2 476)	(100)	(201)	(9)	(341)	(5 501)
Балансова вартість на 31 грудня 2017 року	2 895	30	2 148	11	39	164	134	5 421

Первісна вартість повністю амортизованих основних засобів, які ще використовуються, становить 1 415 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2017 року (станом на 31 грудня 2016 року – 1 139 мільйонів гривень).

Основні засоби та нематеріальні активи є непоточними активами.

У 2017 та 2016 роках відновлення корисності основних засобів не визнавалося.

Сума вибуття основних засобів та нематеріальних активів дочірніх компаній скоригована на суму амортизації, розрахованої відповідно до облікової політики Національного банку.

У 2017 році на виконання розпорядчих актів Кабінету Міністрів України відбулося безоплатне передавання об'єктів права державної власності із сфери управління Національного банку до сфери управління інших органів, уповноважених управляти державним майном. Результат від передавання цих активів становить 191 мільйон гривень (примітка 19).

12 Інші активи

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Інші фінансові активи		
Кредити працівникам Національного банку та інша дебіторська заборгованість – непрострочена і незнецінена	928	600
Майнові права за кредитними договорами, права вимоги за якими перейшли Національному банку	16	16
Інші	13	27
Резерв за іншими фінансовими активами	<u>(20)</u>	<u>(26)</u>
Усього інших фінансових активів	<u>937</u>	<u>617</u>
Інші нефінансові активи		
Банківські метали	2 064	2 503
Оборотні матеріальні активи	791	507
Пам'ятні та інвестиційні монети, сувенірна та інша продукція	638	699
Авансові платежі	366	220
Дорогоцінні метали та каміння	290	323
Інвестиції в асоційовані компанії	106	89
Інвестиційна нерухомість	<u>46</u>	<u>8</u>
Усього інших нефінансових активів	<u>4 301</u>	<u>4 349</u>
Разом інших активів	<u>5 238</u>	<u>4 966</u>

Інші фінансові активи є незабезпеченими.

У сумі резерву за іншими активами відбулися такі зміни:

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Резерв за іншими активами на початок року	26	28
Збільшення резерву протягом року (примітка 26)	2	11
Списання активів за рахунок резервів	<u>(8)</u>	<u>(13)</u>
Резерв за іншими активами на кінець року	<u>20</u>	<u>26</u>

Відшкодування всіх інших активів очікується протягом 12 місяців, за винятком довгострокової дебіторської заборгованості, банківських металів та інвестицій в асоційовані компанії загальною сумою 2 272 мільйони гривень станом на 31 грудня 2017 року (станом на 31 грудня 2016 року – 2 723 мільйони гривень).

Аналіз інших фінансових активів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз кредитного ризику – у примітці 29, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

13 Кошти банків

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Кореспондентські рахунки:		
у національній валюті	37 489	40 508
в іноземній валюті	77	81
Строкові депозити:		
в іноземній валюті	–	791
Кошти банків на рахунках із спеціальним режимом використання:		
у національній валюті	1 778	2 689
в іноземній валюті	<u>650</u>	<u>236</u>
Усього коштів банків	<u>39 994</u>	<u>44 305</u>

Строкові депозити в іноземній валюті були представлені коштами банків в іноземній валюті, отримані як забезпечення за кредитами рефінансування.

Кошти обов'язкових резервів обліковуються на кореспондентських рахунках банків у Національному банку в національній валюті (2016 рік – на кореспондентських рахунках у національній валюті). Станом на 31 грудня 2017 року обов'язковий резерв розраховується як проста середня за період визначення резервної бази і має утримуватися в межах від 3% до 6,5% від певних зобов'язань банків (станом на 31 грудня 2016 року – від 3% до 6,5%).

13 Кошти банків (продовження)

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років відповідно до нормативно-правових актів Національного банку банки резервують та зберігають кошти обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку банку в Національному банку. Крім того, нормативно-правовими актами Національного банку передбачено право Національного банку встановлювати для банків обсяг обов'язкових резервів, який має щоденно на початок операційного дня зберігатися на кореспондентському рахунку. Цей обсяг устанавлюється для періоду утримання обов'язкових резервів у процентному відношенні до резервної бази, яка розраховується за період визначення.

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років відсотки за залишками коштів, що формують обов'язкові резерви на кореспондентському рахунку, не нараховуються.

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років не передбачено зарахування банками для покриття обов'язкових резервів будь-якого активу.

Кошти банків із спеціальним режимом використання станом на 31 грудня 2017 та 2016 років включають кошти для збільшення статутного капіталу банків для проведення розрахунків ліквідаційними комісіями в разі припинення діяльності банків та в інших випадках, передбачених законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку.

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років усі кошти банків мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів банків у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

14 Кошти державних та інших установ

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Кошти бюджетів та бюджетних установ	52 260	45 837
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	3 740	2 310
Інші	124	402
Усього коштів державних та інших установ	56 124	48 549

Національний банк обслуговує кошти Державного бюджету України і місцевих бюджетів, які консолідовані на єдиному казначейському рахунку.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” за залишками коштів бюджетних установ проценти не сплачуються, за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2017 року встановлена процентна ставка 4,83% (станом на 31 грудня 2016 року – 6,62%).

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років усі кошти державних та інших установ мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз коштів державних та інших установ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

15 Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком

Депозитний сертифікат Національного банку – один із монетарних інструментів, що є борговим зобов'язанням Національного банку в бездокументарній формі, який засвідчує розміщення в Національному банку коштів банків та їх право на отримання внесеної суми і процентів після закінчення встановленого строку. Дохідність депозитних сертифікатів установлюється Національним банком окремо для кожного розміщення виходячи із поточних цілей грошово-кредитної політики.

У 2017 році операції з розміщення депозитних сертифікатів здійснювалися на договірній основі з банками на один день (депозити овернайт) та до 100 днів [у 2016 році – на договірній основі з банками строком на один день (депозити овернайт) та до 90 днів].

Станом на 31 грудня 2017 року в обігу перебували депозитні сертифікати номінальною вартістю 1 мільйон гривень кожен строком розміщення від 5 до 91 дня, середньозважена дохідність за якими становила 13,40% річних (станом на 31 грудня 2016 року середньозважена дохідність – 13,39% річних, строк розміщення – від 5 до 14 днів). Середньозважена дохідність за розміщеними протягом 2017 року депозитними сертифікатами становила 12,13% річних, початковий строк розміщення коштів – від 1 до 91 дня (у 2016 році – середньозважена дохідність – 16,22% річних, початковий строк розміщення – від 1 до 86 днів).

Станом на 31 грудня 2017 та 2016 років усі депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком, мають строк погашення до 12 місяців.

Аналіз депозитних сертифікатів у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

16 Кредити отримані

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк використовує кошти у сумі 100 мільйонів доларів США (2 807 мільйонів гривень), що отримані в рамках Двосторонньої угоди між Національним банком України та Національним банком Швейцарії.

Аналіз кредитів отриманих у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31, аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

17 Зобов'язання перед МВФ

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Боргові зобов'язання на користь МВФ за купівлею СПЗ	202 986	166 779
Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ	3 259	2 978
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	<u>206 245</u>	<u>169 757</u>
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	80 210	73 354
Рахунок МВФ № 1	201	184
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	<u>80 411</u>	<u>73 538</u>
Усього зобов'язань перед МВФ	<u>286 656</u>	<u>243 295</u>

Зобов'язання перед МВФ за розподілом СПЗ – кошти, які отримані Національним банком у результаті спеціального розподілу СПЗ.

17 Zobov'язання перед MVФ (продовження)

Боргові зобов'язання на користь MVФ за купівлею СПЗ – кредити, отримані від MVФ на рахунки в Національному банку. У 2017 році зобов'язання Національного банку перед MVФ збільшилися за рахунок надходжень від MVФ на суму 734 мільйони СПЗ (27 062 мільйони гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції, або 26 204 мільйони гривень за річним курсом MVФ) [у 2016 році зобов'язання Національного банку перед MVФ збільшилися за рахунок надходжень від MVФ на суму 716 мільйонів СПЗ (25 965 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення операції, або 25 563 мільйони гривень за річним курсом MVФ)] (примітка 7).

Рахунок MVФ № 1 – гривневий рахунок MVФ у Національному банку, що використовується для відображення операцій з MVФ, пов'язаних із використанням та поверненням кредитів MVФ; рахунок MVФ № 2 – гривневий рахунок MVФ у Національному банку, що використовується для надходжень та адміністративних видатків MVФ у гривні на території України.

Боргові зобов'язання на користь MVФ зі сплати внеску за квотою – зобов'язання зі сплати квоти. У 2017 році боргове зобов'язання за квотою зменшилося на 3 мільйони гривень у зв'язку зі здійсненням адміністративних платежів MVФ у гривні, що призвело до відповідного збільшення резервної позиції в MVФ на суму 82 412 СПЗ.

Упродовж 2017 року змін у розмірі квоти не відбулося (упродовж 2016 року відбулося збільшення квоти України в MVФ на суму 640 мільйонів СПЗ (23 184 мільйони гривень за офіційним курсом на дату операції або 18 938 мільйонів гривень за річним курсом MVФ) (примітка 10).

Упродовж 2017 року відбулося погашення зобов'язань перед MVФ на суму 225 мільйонів СПЗ (8 412 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 8 194 мільйони гривень за річним курсом MVФ) (упродовж 2016 року погашення зобов'язань перед MVФ не відбувалося) (примітка 7).

Усі зобов'язання перед MVФ є довгостроковими, крім залишків на рахунках MVФ № 1 і № 2, зобов'язань перед MVФ за розподілом СПЗ, зобов'язань перед MVФ за кредитом у сумі 516 мільйонів СПЗ (18 796 мільйонів гривень за річним курсом MVФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед MVФ (у 2016 році – 225 мільйонів СПЗ (8 035 мільйонів гривень за річним курсом MVФ) та нарахованих відсотків за зобов'язаннями перед MVФ).

Аналіз зобов'язань перед MVФ у розрізі концентрації географічного ризику наведено в примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

18 Інші зобов'язання

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Інші фінансові зобов'язання		
Забезпечення під виплати працівникам	382	328
Кредиторська заборгованість	76	71
Поточні рахунки працівників	–	1
Інші	–	1
Усього інших фінансових зобов'язань	458	401
Інші нефінансові зобов'язання		
Забезпечення під імовірні зобов'язання	2 840	2 809
Кредиторська заборгованість за податками	9	22
Доходи майбутніх періодів	1	–
Усього інших нефінансових зобов'язань	2 850	2 831
Разом інших зобов'язань	3 308	3 232

Забезпечення під імовірні зобов'язання включають формування забезпечення:

– від втрати готівки, що зберігається в запасах готівки, оборотних касах та банкоматах управління Національного банку в Донецькій та Луганській областях, ураховуючи ситуацію внаслідок тимчасової окупації, що на 31 грудня 2017 та 2016 років становить 215 мільйонів гривень;

18 Інші зобов'язання (продовження)

– за юридичними або конструктивними зобов'язаннями (внаслідок минулих подій), зокрема за судовими позовами, врегулювання яких з високим ступенем вірогідності (більшою мірою очікується негативний розвиток подій, ніж позитивний) призведе до вибуття ресурсів, що містять економічні вигоди, і суму (витрати) за якими можна достовірно оцінити, що на 31 грудня 2017 року становить 2 625 мільйонів гривень (на 31 грудня 2016 року – 2 594 мільйони гривень).

Аналіз інших фінансових зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику наведено у примітці 28, аналіз валютного ризику – у примітці 30, аналіз процентного ризику – у примітці 31 та аналіз ризику ліквідності – у примітці 32.

19 Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України

Національний банк визначає прибуток до розподілу відповідно до статті 5 Закону України “Про Національний банк України”. Частина прибутку до розподілу, яка підлягає сплаті до Державного бюджету України, перераховується в наступному за звітним році після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку річної фінансової звітності.

Загальна сума коштів, яку Національний банк у 2017 році перерахував до Державного бюджету України, становить 44 379 мільйонів гривень (у 2016 році – 38 164 мільйони гривень).

Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України, визначені відповідно до Закону України “Про Національний банк України”, наведені в розрахунку:

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Прибуток за рік, що належить Національному банку, за консолідованим звітом про сукупні доходи	62 290	68 452
Спрямування нереалізованих доходів від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті до резерву переоцінки	(18 792)	(11 442)
Спрямування нереалізованих результатів від переоцінки цінних паперів до резерву переоцінки	(412)	(537)
Компенсація резервом переоцінки нереалізованих збитків від переоцінки фінансових активів і зобов'язань в іноземній валюті та монетарному золоті	166	2 350
Реалізований результат переоцінки за проданими банківськими металами	239	286
Реалізований результат переоцінки за операціями за проданими цінними паперами та деривативами	398	341
Спрямування нереалізованих доходів за операціями з похідними фінансовими інструментами до резерву переоцінки	(286)	(1)
Розформування інших резервів та результат безоплатного передавання активів	2 331	–
Коригування на (позитивний)/від'ємний результат діяльності дочірніх компаній	(6)	2
Прибуток до розподілу за рік	45 928	59 451
Нерозподілений прибуток за рік (примітка 20)	(1 314)	(15 072)
Визнання зобов'язань перед Державним бюджетом України за рахунок частини прибутку до розподілу	44 614	44 379
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України	44 614	44 379

Прибуток до розподілу за 2017 рік становить 45 928 мільйонів гривень (у тому числі 2 522 мільйони гривень – результат від вивільнення інших резервів та актуалізації інших резервів за підсумками року, а також негативний результат від передавання основних засобів – 191 мільйон гривень (примітка 11), з яких 44 614 мільйонів гривень визнано зобов'язаннями з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України. Інша частина прибутку до розподілу в сумі 1 314 мільйонів гривень має бути спрямована на збільшення загальних резервів до рівня 10% від обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку після затвердження Радою Національного банку річної фінансової звітності Національного банку, звіту про виконання кошторису адміністративних витрат Національного банку та розподілу прибутку до розподілу за звітний рік. Ця сума відображена в сумі нерозподіленого прибутку за 2017 рік (примітка 20).

19 Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до Державного бюджету України (продовження)

Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2018 рік” Національний банк після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку річної фінансової звітності та формування Національним банком резервів у порядку та розмірах, визначених Законом України “Про Національний банк України”, перераховує до Державного бюджету України кошти на загальну суму не менше ніж 50 549 мільйонів гривень. Проте відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Національний банк не має права перераховувати до Державного бюджету України суму частини прибутку до розподілу більшу, ніж визначена в річній фінансовій звітності, що підтверджена зовнішнім аудитом та затверджена Радою Національного банку.

20 Управління капіталом

Капітал Національного банку – залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань.

Для Національного банку як центрального банку України немає вимог до розміру власного капіталу, крім розміру статутного капіталу, установленого Законом України “Про Національний банк України”.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” розмір статутного капіталу становить 10 мільйонів гривень. Його розмір був збільшений до 100 мільйонів гривень за рішенням Ради Національного банку за підсумками 2007 року.

Мета управління капіталом Національного банку полягає в підтриманні належного рівня капіталу для забезпечення економічної самостійності та здатності виконання Національним банком його функцій. Загальна сума капіталу, управління яким здійснює Національний банк, дорівнює сумі власного капіталу, зазначеній у консолідованому звіті про фінансовий стан, яка станом на 31 грудня 2017 року становить 164 893 мільйони гривень (станом на 31 грудня 2016 року – 147 620 мільйонів гривень).

Формування загальних та інших резервів Національного банку здійснюється відповідно до Закону України “Про Національний банк України” за рахунок прибутку до розподілу Національного банку за рішенням Ради Національного банку.

Частина прибутку до розподілу, визначена Законом України “Про Національний банк України”, спрямовується до загальних та інших резервів Національного банку.

Резерв переоцінки активів і зобов'язань уключає нереалізовані доходи від результатів переоцінки монетарних активів і зобов'язань в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах у зв'язку зі змінами курсу гривні до іноземних валют, монетарного золота та банківських металів та у зв'язку зі зміною справедливої вартості фінансових активів.

Станом на 31 грудня 2017 року власний капітал Національного банку складається з таких компонентів:

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Статутний капітал	100	100
Загальні резерви	45 937	30 672
Інші резерви	5 802	8 511
Нерозподілений прибуток (примітка 19)	1 314	15 072
Резерв переоцінки активів і зобов'язань	111 740	93 265
Усього власного капіталу	<u>164 893</u>	<u>147 620</u>

21 Грошові кошти та їх еквіваленти

	Примітки	2017	2016
		<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Готівкова іноземна валюта	5	1 941	1 861
Кошти на вимогу (крім коштів, використання яких є обмеженим)	5	11 577	15 511
Розміщені короткострокові депозити з терміном погашення до трьох місяців (крім золота, банківських металів та коштів, використання яких є обмеженим)	5	10 212	31 942
Цінні папери нерезидентів з терміном погашення до трьох місяців	6	50 456	22 608
Авуари в СПЗ		<u>60 784</u>	<u>73 520</u>
Усього грошових коштів та їх еквівалентів		<u>134 970</u>	<u>145 442</u>

22 Процентні доходи та витрати

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Процентні доходи		
Доходи за цінними паперами України, що обліковуються за амортизованою собівартістю	46 196	49 611
Доходи за кредитами банкам та іншим позичальникам	6 629	9 963
Доходи за коштами та депозитами в іноземній валюті	319	252
Доходи за внутрішнім державним боргом	179	173
Доходи за авуарами в СПЗ	387	42
Інші	<u>7</u>	<u>9</u>
Усього процентних доходів	<u>53 717</u>	<u>60 050</u>
Процентні витрати		
Витрати за депозитними сертифікатами, що емітовані Національним банком	(6 366)	(9 648)
Витрати за операціями з МВФ	(5 036)	(3 060)
Витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	(141)	(345)
Витрати за отриманими кредитами	<u>(88)</u>	<u>(291)</u>
Усього процентних витрат	<u>(11 631)</u>	<u>(13 344)</u>
Чистий процентний дохід	<u>42 086</u>	<u>46 706</u>

До інших процентних доходів віднесено процентні доходи за кредитами, наданими працівникам. У 2017 році проценти отримані та проценти сплачені, які включено до грошових потоків від операційної діяльності в консолідованому звіті про рух грошових коштів, становили 55 155 мільйонів гривень (у 2016 році – 61 731 мільйон гривень) та 11 267 мільйонів гривень (у 2016 році – 13 472 мільйони гривень) відповідно.

У 2017 році до складу доходів за кредитами банкам та іншим позичальникам уключено доходи за знеціненими кредитами в розмірі 5 330 мільйонів гривень (у 2016 році – 6 647 мільйонів гривень), за вирахуванням ефекту коригування процентних доходів за знеціненими кредитами, що надані банкам, – 2 576 мільйонів гривень (у 2016 році – 867 мільйонів гривень) (примітка 9).

23 Інші доходи

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Доходи від продажу інвестиційних і пам'ятних монет, сувенірної та іншої продукції	1 028	595
Перевищення справедливої вартості боргових цінних паперів над сумою сплачених коштів	87	60
Штрафи, пеня, неустойки, що отримані	80	27
Інші	57	50
Усього інших доходів	1 252	732

24 Витрати на утримання персоналу

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Заробітна плата персоналу	1 082	1 197
Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та внески до недержавних пенсійних фондів	247	221
Матеріальна допомога та інші соціальні виплати	2	6
Інші	36	9
Усього витрат на утримання персоналу	1 367	1 433

До інших витрат на утримання персоналу віднесено витрати на підготовку кадрів і підвищення кваліфікації, витрати на добровільне медичне страхування працівників тощо.

25 Адміністративно-господарські та інші витрати

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Консультаційні та юридичні послуги	444	184
Амортизаційні відрахування	262	324
Експлуатаційні та господарські витрати	155	136
Витрати на утримання необоротних матеріальних та нематеріальних активів	142	135
Податки, збори та обов'язкові платежі	108	44
Витрати на послуги та обслуговування телекомунікацій	29	28
Витрати на службові відрядження	20	16
Інші	99	102
Усього адміністративно-господарських та інших витрат	1 259	969

Сума амортизації за 2017 рік не включає амортизацію в сумі 228 мільйонів гривень (у 2016 році – 235 мільйонів гривень), що нарахована на основні засоби, які використовуються для виготовлення банкнотного паперу, банкнот, монет та іншої продукції. Ця частина амортизації включається до витрат, пов'язаних із виготовленням банкнот, монет та іншої продукції.

До інших витрат віднесено фінансування витрат на навчання студентів, виплати членам Ради Національного банку, вартість реалізації послуг очисних споруд Фабрики банкнотного паперу тощо.

26 Чисте зменшення резервів

	Примітки	2017	2016
		<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Чисте зменшення/(збільшення) резервів:			
за кредитами банкам та іншим позичальникам	9	3 151	875
за іншими активами	12	<u>(2)</u>	<u>(11)</u>
Усього чистого зменшення резервів		<u>3 149</u>	<u>864</u>

27 Управління фінансовими ризиками

Метою управління ризиками Національного банку є:

сприяння досягненню стратегічних цілей Національного банку та ефективному виконанню його функцій, визначених Законом України “Про Національний банк України”;

підтримка інституційної спроможності та незалежності Національного банку шляхом захисту його активів, капіталу та репутації;

підтримка довіри до Національного банку та до політики, яку він визначає та здійснює.

Система управління ризиками Національного банку є сукупністю дій, методик, порядків, регламентів, процедур та політики управління ризиками, за допомогою яких Національний банк здійснює комплексне управління всіма видами ризиків на всіх організаційних рівнях.

Система управління ризиками Національного банку є комплексною, ґрунтується на комплексному управлінні ризиками Національного банку як систематичному безперервному процесі, який здійснюється Радою, Правлінням та всіма працівниками Національного банку, починається під час розробки стратегії Національного банку та стосується всієї його діяльності.

Національний банк визначає такі принципи побудови для своєї системи управління ризиками: додавання цінності; пропорційність; усебічність та комплексність; інтегрованість у процес прийняття рішень; об’єктивність оцінки ризиків; ефективність; систематичність; структурованість; своєчасність; розподіл обов’язків (відокремлення функції контролю від здійснення операцій у Національному банку); незалежність; адаптивність; конфіденційність; прозорість.

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” Правління Національного банку створило Комітет з управління активами та пасивами Національного банку, якому делегувало повноваження щодо прийняття рішень з питань управління активами і пасивами, у тому числі золотовалютним резервом України, забезпечення моніторингу ризиків і фінансових результатів за операціями з активами і пасивами Національного банку.

Профіль ризиків Національного банку формують фінансові та нефінансові ризики.

До нефінансових ризиків належать ризики Національного банку, що виникають у зв’язку з факторами ризиків нефінансового походження.

До фінансових ризиків належать ризики Національного банку, що виникають у зв’язку з фінансовими інструментами. Основними видами фінансових ризиків, притаманних діяльності Національного банку, є кредитний, валютний, процентний ризики та ризик ліквідності.

Для покриття можливих збитків від реалізації фінансових ризиків Національного банку, пов’язаних із виконанням його функцій, згідно з окремим положенням здійснюється формування резервів.

27 Управління фінансовими ризиками (продовження)

Кредитний ризик

Кредитний ризик виникає через неспроможність боржника чи контрагента Національного банку виконати взяті на себе зобов'язання відповідно до погоджених умов. Кредитний ризик може мати такі прояви:

ризик дефолту боржника – ризик зниження доходів чи капіталу Національного банку, що виникає в разі невиконання боржником зобов'язань за борговими фінансовими інструментами (тобто ризик того, що сплата боржником процентів, комісій і основного боргу взагалі не відбуватиметься);

ризик забезпечення кредиту – ризик того, що внаслідок реалізації предмета забезпечення вимоги кредитора не будуть задоволені в повному обсязі;

розрахунковий ризик – ризик зниження доходів чи капіталу Національного банку, що виникає в разі невиконання контрагентом прийнятих зобов'язань з поставки грошових коштів або базового активу, якщо до моменту одержання відповідних активів від контрагента Національний банк здійснив (дав безвідкличне доручення здійснити) перерахування контрагентові грошових коштів або поставки базового активу.

Управління кредитним ризиком Національного банку здійснюється шляхом:

визначення мінімально допустимих довгострокових кредитних рейтингів контрагентів;

установлення кредитних лімітів на обсяг заборгованості іноземних контрагентів та емітентів цінних паперів перед Національним банком (як загальної заборгованості, так і заборгованості за окремими фінансовими інструментами);

установлення обмежень на розмір стандартної дюрації (середньої тривалості) розміщення коштів за валютами та видами фінансових інструментів;

використання застави та інших видів забезпечення виконання зобов'язань;

диверсифікації – розміщення коштів у фінансові інструменти різних контрагентів, співпраця з якими дозволена з огляду на їх характеристики ризиковості;

створення резервів Національного банку на покриття кредитного ризику, пов'язаного з виконанням його функцій.

Ринкові ризики

Ринкові ризики – ризики виникнення збитків у зв'язку з несприятливою зміною ринкових цін (валютних курсів, процентних ставок, кредитних спредів, цін на акції або товари тощо). Залежно від факторів, що призводять до виникнення збитків, Національний банк визначає для себе такі основні види ринкових ризиків:

валютний ризик – ризик виникнення збитків у зв'язку з несприятливою зміною валютних курсів;

процентний ризик – ризик виникнення збитків у зв'язку з несприятливою зміною процентних ставок;

ризик кредитного спреду – ризик виникнення збитків у зв'язку з розширенням кредитних спредів на ринку.

Управління ринковими ризиками Національного банку здійснюється за допомогою:

установлення лімітів на абсолютні та відносні показники окремих видів ринкових ризиків (у тому числі порівняно з обраним еталоном);

диверсифікації.

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до валютного ризику, який розраховано на основі припущення про 5% збільшення і зменшення курсу долара США, євро, СПЗ та інших валют відносно гривні у 2017 та 2016 роках відповідно. До аналізу чутливості включено тільки суми в іноземній валюті (за винятком немонетарних активів), наявні на кінець періоду, під час конвертації яких на кінець періоду використовуються курси, змінені на 5% відносно діючих на кінець 2017 та 2016 років відповідно.

27 Управління фінансовими ризиками (продовження)

Вплив зміни курсів на прибуток або збиток та прибуток до розподілу за рік представлено таким чином:

	31 грудня 2017 року		31 грудня 2016 року	
	+5%	-5%	+5%	-5%
	<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Долари США	15 262	(15 262)	11 694	(11 694)
Євро	2 122	(2 122)	1 504	(1 504)
СПЗ	(7 229)	7 229	(4 789)	4 789
Англійські фунти стерлінгів	577	(577)	472	(472)
Інші валюти	1 440	(1 440)	939	(939)

У наведеній нижче таблиці подано аналіз чутливості позицій Національного банку до процентного ризику. Вплив на прибуток або збиток та прибуток до розподілу за рік представлено таким чином:

	31 грудня 2017 року		31 грудня 2016 року	
	+100 б.п.	-100 б.п.	+100 б.п.	-100 б.п.
	<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Чутливість фінансових активів	3 566	(3 566)	2 125	(2 125)
Чутливість фінансових зобов'язань	(2 666)	2 666	(2 295)	2 295
Чистий вплив на прибуток або збиток та прибуток до розподілу	900	(900)	(170)	170

Ідентифікація джерел процентного ризику здійснюється шляхом аналізу наявної структури процентних активів та пасивів. Національний банк здійснює оцінку процентного ризику за допомогою аналізу чутливості до зміни процентних ставок, тобто змін ринкової вартості інструментів та портфелів у результаті загальної зміни кривої дохідності на певну кількість базисних пунктів. Відповідно до методології використовувані сценарії включають паралельне зміщення всієї кривої на один процентний пункт (+/-100 базисних пунктів). Чутливість до процентного ризику обчислюється на основі сценарію, відповідно до якого всі криві процентних ставок вважаються такими, що змінюються однаково незалежно від фінансового інструменту або валюти. Оцінки включають процентний ризик за всіма позиціями Національного банку для інструментів з фіксованою та плаваючою процентною ставкою, як визначено за відповідною моделлю.

Ризик ліквідності

Ризик ліквідності – ризик виникнення дефіциту грошових коштів унаслідок неможливості продажу активу в потрібній кількості в прийнятні строки без значних втрат його вартості через погіршення кон'юнктури ринку.

Управління ризиком ліквідності Національного банку здійснюється шляхом:

утримання певних нормативно визначених обсягів коштів у грошовій формі на кореспондентських рахунках;

утримання достатнього обсягу високоліквідних фінансових інструментів, які можуть бути швидко переведені в грошові кошти;

установлення вимог до ліквідності активів Національного банку.

Детальну оцінку фінансових ризиків наведено в примітках 28 – 32.

28 Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику

Станом на 31 грудня 2017 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>				
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	1 941	21 859	–	–	23 800
Цінні папери нерезидентів	–	362 725	–	51 730	414 455
Авуари в СПЗ	–	–	60 860	–	60 860
Цінні папери України	372 697	–	–	–	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	32 417	–	–	–	32 417
Внутрішній державний борг	1 926	–	–	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	80 415	–	80 415
Інші фінансові активи	137	–	800	–	937
Усього фінансових активів	409 118	384 584	142 075	51 730	987 507
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 994	–	–	–	39 994
Кошти державних та інших установ	56 123	1	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	67 024	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	2 807	–	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	206 245	–	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	80 411	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	421	37	–	–	458
Усього фінансових зобов'язань	525 106	2 845	286 656	–	814 607
Чиста балансова позиція	(115 988)	381 739	(144 581)	51 730	172 900

28 Аналіз фінансових активів і зобов'язань у розрізі концентрації географічного ризику (продовження)

Станом на 31 грудня 2016 року фінансові активи і зобов'язання Національного банку в розрізі концентрації географічного ризику подані таким чином:

	Україна	Країни ОЕСР	МВФ	Інші	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>				
Фінансові активи					
Кошти та депозити в іноземній валюті	1 861	47 839	–	3	49 703
Цінні папери нерезидентів	–	265 625	–	9 704	275 329
Авуари в СПЗ	–	–	73 546	–	73 546
Цінні папери України	394 454	–	–	–	394 454
Кредити банкам та іншим позичальникам	35 456	–	–	–	35 456
Внутрішній державний борг	2 002	–	–	–	2 002
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	73 538	–	73 538
Інші фінансові активи	184	–	433	–	617
Усього фінансових активів	433 957	313 464	147 517	9 707	904 645
Фінансові зобов'язання					
Банкноти та монети в обігу	341 059	–	–	–	341 059
Кошти банків	44 299	–	–	6	44 305
Кошти державних та інших установ	48 541	8	–	–	48 549
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	68 073	–	–	–	68 073
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	169 757	–	169 757
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	73 538	–	73 538
Інші фінансові зобов'язання	351	48	–	2	401
Усього фінансових зобов'язань	502 323	56	243 295	8	745 682
Чиста балансова позиція	(68 366)	313 408	(95 778)	9 699	158 963
Позабалансові зобов'язання					
Зобов'язання з надання кредитів центральним банкам інших країн	–	–	–	57 140	57 140
Чиста позабалансова позиція (примітка 33)	–	–	–	(57 140)	(57 140)
Чиста позиція	(68 366)	313 408	(95 778)	(47 441)	101 823

29 Кредитний ризик

Фінансові активи Національного банку за кредитними рейтингами контрагентів, установленими міжнародними рейтинговими компаніями Fitch Ratings, Moody's та Standard & Poor's, подані за найнижчим із присвоєних зазначеними компаніями рейтингом кожному контрагенту. Рейтинги наводяться відповідно до кодування рейтингової компанії Fitch Ratings із застосуванням таблиці відповідностей рейтингів інформаційної системи Bloomberg.

	Кредитний рейтинг	2017		2016	
		Обсяг	% у статті фінансових активів	Обсяг	% у статті фінансових активів
Фінансові активи – непрострочені і незнецінені:					
<i>(у мільйонах гривень)</i>					
Кошти та депозити в іноземній валюті:					
кошти на вимогу	AAA	7 739	32,5	1 341	2,7
	AA+	8	0,0	8	0,0
	AA	39	0,2	52	0,1
	AA-	2 263	9,5	4 673	9,4
	A+	1 522	6,4	9 737	19,6
	A	46	0,2	4	0,0
	A-	25	0,1	52	0,1
строкові депозити	AAA	2 146	9,0	14 548	29,3
	AA+	679	2,9	82	0,2
	AA-	1 535	6,4	254	0,5
	A	5 155	21,7	17 091	34,4
	A-	702	2,9	–	–
готівкова іноземна валюта	Без ризику	1 941	8,2	1 861	3,7
Усього коштів та депозитів в іноземній валюті:		23 800	100,0	49 703	100,0
Цінні папери нерезидентів:					
державні облигації	AAA	8 248	2,0	10 577	3,8
	AA+	166 036	40,1	145 400	52,8
	AA	6 049	1,4	5 044	1,8
	AA-	9 010	2,1	9 892	3,6
	A+	2 778	0,7	1 343	0,5
облигації міжнародних агенцій, банків та інших емітентів	AAA	62 471	15,1	54 047	19,6
	AA+	11 089	2,7	6 797	2,5
	AA	4 029	1,0	4 410	1,6
	AA-	20 234	4,9	14 810	5,4

29 Кредитний ризик (продовження)

Кредитний рейтинг	2017		2016	
	Обсяг	% у фінансових активах	Обсяг	% у фінансових активах
<i>(у мільйонах гривень)</i>				
A+	52 958	12,8	15 617	5,7
A	67 728	16,3	3 068	1,1
A-	<u>3 704</u>	<u>0,9</u>	<u>4 203</u>	<u>1,6</u>
Усього боргових цінних паперів нерезидентів	414 334	100,0	275 208	100,0
Цінні папери України	CCC	99,7	–	–
	CCC-	–	392 441	99,5
	Без рейтингу	<u>954</u>	<u>2 013</u>	<u>0,5</u>
Усього цінних паперів України	372 697	100,0	394 454	100,0
Кредити банкам та іншим позичальникам:				
кредити, надані для підтримання ліквідності, та кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	CCC	4 995	39,9	–
	CC	–	–	2 559
	B-	624	5,0	–
	Без рейтингу	<u>6 909</u>	<u>55,1</u>	<u>9 692</u>
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	12 528	100,0	12 251	100,0
Інші фінансові активи	AAA	798	85,2	433
	CCC	2	0,2	–
	CC	–	–	1
	Без рейтингу	<u>137</u>	<u>14,6</u>	<u>182</u>
Усього інших фінансових активів	937	100,0	616	100,0

Цінні папери України без визначеного міжнародного рейтингу представлені облігаціями державних підприємств, рейтинг яких обмежений суверенним рейтингом України.

Загальна сума кредитів, наданих п'ятьом банкам із найбільшою сумою кредитної заборгованості, станом на 31 грудня 2017 року становила 46 660 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2016 року – 53 852 мільйони гривень), або 62% (станом на 31 грудня 2016 року – 64%) від загальної суми кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам до формування резерву. Резерв, визнаний за кредитами, наданими цим п'ятьом банкам, становив 29 189 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2017 року (станом на 31 грудня 2016 року – 35 132 мільйони гривень).

Нижче наведена інформація про чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів станом на 31 грудня 2017 року:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та іншим)
<i>(у мільйонах гривень)</i>				
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	15 436	34 386	15 241	–
цінними паперами	15 096	20 938	2 762	–
іншими видами застави	<u>1 885</u>	<u>4 215</u>	<u>1 885</u>	<u>–</u>
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	<u>32 417</u>	<u>59 539</u>	<u>19 888</u>	<u>–</u>

29 Кредитний ризик (продовження)

Станом на 31 грудня 2016 року чистий кредитний ризик у розрізі видів отриманої застави під забезпечення кредитів:

	Максимальний розмір кредитного ризику	Вартість застави, прийнятої як забезпечення	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані банкам)	Чистий розмір кредитного ризику (кредити, надані Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та іншим) (у мільйонах гривень)
Кредити забезпечені:				
нерухомим майном	16 086	30 766	15 806	–
цінними паперами	14 383	13 556	2 425	4 158
іншими видами застави	3 091	5 614	3 078	–
Кредити незабезпечені	1 896	–	1 896	–
Усього кредитів банкам та іншим позичальникам	35 456	49 936	23 205	4 158

Максимальний розмір кредитного ризику відображає балансову вартість кредитної заборгованості на звітну дату. Вартість застави, прийнятої як забезпечення, – це справедлива вартість застави, що прийнята Національним банком під час розрахунку резерву на звітну дату.

Для знецінених банків, грошові потоки за якими очікуються лише від реалізації заставного майна, чистий розмір кредитного ризику дорівнює максимальному розміру кредитного ризику.

Для незнецінених банків та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб чистий розмір кредитного ризику розрахований як різниця між максимальним розміром кредитного ризику та вартістю застави, прийнятої як забезпечення.

30 Валютний ризик

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Немонетарні	Усього
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	16 532	5 711	–	733	824	–	23 800
Цінні папери нерезидентів	–	334 393	41 150	–	10 799	27 992	121	414 455
Авуари в СПЗ	–	–	–	60 860	–	–	–	60 860
Цінні папери України	372 022	675	–	–	–	–	–	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	32 417	–	–	–	–	–	–	32 417
Внутрішній державний борг	1 926	–	–	–	–	–	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	80 415	–	–	–	80 415
Інші фінансові активи	137	–	–	800	–	–	–	937
Усього фінансових активів	406 502	351 600	46 861	142 075	11 532	28 816	121	987 507
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 267	626	94	–	2	5	–	39 994
Кошти державних та інших установ	8 904	42 902	4 318	–	–	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	67 024	–	–	–	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	2 807	–	–	–	–	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	206 245	–	–	–	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	80 411	–	–	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	415	18	15	–	–	10	–	458
Усього фінансових зобов'язань	477 154	46 353	4 427	286 656	2	15	–	814 607
Чиста балансова позиція	(70 652)	305 247	42 434	(144 581)	11 530	28 801	121	172 900

30 Валютний ризик (продовження)

Станом на 31 грудня 2016 року Національний банк мав такі валютні позиції:

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Немонетарні	Усього
								<i>(у мільйонах гривень)</i>
Фінансові активи								
Кошти та депозити в іноземній валюті	–	25 693	3 718	–	1 789	18 503	–	49 703
Цінні папери нерезидентів	–	236 754	29 925	–	7 655	874	121	275 329
Авуари в СПЗ	–	–	–	73 546	–	–	–	73 546
Цінні папери України	394 097	357	–	–	–	–	–	394 454
Кредити банкам та іншим позичальникам	35 456	–	–	–	–	–	–	35 456
Внутрішній державний борг	2 002	–	–	–	–	–	–	2 002
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	73 538	–	–	–	73 538
Інші фінансові активи	184	–	–	433	–	–	–	617
Усього фінансових активів	431 739	262 804	33 643	147 517	9 444	19 377	121	904 645
Фінансові зобов'язання								
Банкноти та монети в обігу	341 059	–	–	–	–	–	–	341 059
Кошти банків	43 197	721	378	–	1	8	–	44 305
Кошти державних та інших установ	16 617	28 194	3 147	–	–	591	–	48 549
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	68 073	–	–	–	–	–	–	68 073
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	169 757	–	–	–	169 757
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	73 538	–	–	–	73 538
Інші фінансові зобов'язання	351	13	37	–	–	–	–	401
Усього фінансових зобов'язань	469 297	28 928	3 562	243 295	1	599	–	745 682
Чиста балансова позиція	(37 558)	233 876	30 081	(95 778)	9 443	18 778	121	158 963

Активи і зобов'язання в інших валютах переважно складаються зі статей у швейцарських франках, австралійських доларах, японських енах та юанях женьмінбі.

31 Процентний ризик

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

31 Процентний ризик (продовження)

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	1,51	(0,48)	–	0,49	0,80	1,27
Цінні папери нерезидентів	–	1,98	0,16	–	0,62	2,21	1,78
Авуари в СПЗ	–	–	–	0,74	–	–	0,74
Цінні папери України	12,02	–	–	–	–	–	12,02
Кредити банкам та іншим позичальникам	16,42	–	–	–	–	–	16,42
Внутрішній державний борг	8,54	–	–	–	–	–	8,54
Фінансові зобов'язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	4,83	–	–	–	–	–	4,83
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	13,40	–	–	–	–	–	13,40
Кредити отримані	–	4,06	–	–	–	–	4,06
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	2,75	–	–	2,75

Позначка “–” у таблиці означає, що Національний банк не має відповідних активів або зобов'язань у зазначеній валюті, за якими нараховуються проценти.

За змінною ставкою нараховуються проценти за авуарами в СПЗ та кредитом МВФ (процентна ставка переглядається щотижня).

Процентна ставка, за якою нараховуються витрати за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, не є фіксованою, її розмір відповідає середньозваженій процентній ставці закладами (депозитами) на вимогу фізичних осіб у національній валюті.

Проценти за цінними паперами нараховуються як за змінною ставкою, так і за фіксованою.

Станом на 31 грудня 2016 року Національний банк мав таку структуру середньозважених процентних ставок за основними валютами для монетарних фінансових інструментів, за якими нараховуються проценти. Процентні ставки за кожним фінансовим інструментом розраховувались як середньозважені ефективні процентні ставки на звітну дату.

	Гривні	Долари США	Євро	СПЗ	Англійські фунти стерлінгів	Інші	Загальна середньозважена ставка (у %)
Фінансові активи							
Строкові депозити в банках країн ОЕСР	–	0,86	–	–	0,32	6,16	2,74
Цінні папери нерезидентів	–	1,19	(0,07)	–	0,46	2,16	1,03
Авуари в СПЗ	–	–	–	0,24	–	–	0,24
Цінні папери України	13,31	–	–	–	–	–	13,31
Кредити банкам та іншим позичальникам	18,68	–	–	–	–	–	18,68
Внутрішній державний борг	8,66	–	–	–	–	–	8,66
Фінансові зобов'язання							
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	6,62	–	–	–	–	–	6,62
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	13,39	–	–	–	–	–	13,39
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	–	–	2,23	–	–	2,23

31 Процентний ризик (продовження)

Аналіз фінансових активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок

У наведеній нижче таблиці подається аналіз фінансових активів і зобов'язань за строками перегляду процентних ставок.

Для фінансових активів і зобов'язань із фіксованою процентною ставкою строковість визначалася з урахуванням періоду від дати консолідованого звіту про фінансовий стан до дати погашення згідно з контрактом, для активів і зобов'язань зі змінною процентною ставкою – з урахуванням найближчого терміну перегляду процентних ставок чи дати погашення залежно від того, що настає раніше.

Станом на 31 грудня 2017 року фінансові активи і зобов'язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	21 740	–	–	–	–	2 060	23 800
Цінні папери нерезидентів	15 250	66 041	96 836	234 117	2 090	121	414 455
Авуари в СПЗ	60 860	–	–	–	–	–	60 860
Цінні папери України	149 208	10 717	9 017	46 355	156 725	675	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	12 512	2 675	5 115	12 115	–	–	32 417
Внутрішній державний борг	–	27	80	428	1 391	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	80 415	80 415
Інші фінансові активи	6	3	11	38	25	854	937
Усього фінансових активів	259 576	79 463	111 059	293 053	160 231	84 125	987 507
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	361 544	361 544
Кошти банків	–	–	–	–	–	39 994	39 994
Кошти державних та інших установ	3 740	–	–	–	–	52 384	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	64 595	2 429	–	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	2 807	–	–	–	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	205 303	–	–	–	–	942	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	80 411	80 411
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	458	458
Усього фінансових зобов'язань	273 638	5 236	–	–	–	535 733	814 607
Чистий розрив	(14 062)	74 227	111 059	293 053	160 231	(451 608)	172 900
Сумарний розрив	(14 062)	60 165	171 224	464 277	624 508	172 900	

31 Процентний ризик (продовження)

Станом на 31 грудня 2016 року фінансові активи і зобов'язання за строками перегляду процентних ставок відображаються таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Безпро- центні	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	44 628	–	–	–	–	5 075	49 703
Цінні папери нерезидентів	11 324	27 101	68 563	166 421	1 799	121	275 329
Авуари в СПЗ	73 546	–	–	–	–	–	73 546
Цінні папери України	2 803	9 206	36 988	196 584	148 516	357	394 454
Кредити банкам та іншим позичальникам	11 376	504	11 878	11 698	–	–	35 456
Внутрішній державний борг	–	26	79	422	1 475	–	2 002
Внески в рахунок квоти МВФ	–	–	–	–	–	73 538	73 538
Інші фінансові активи	9	4	16	55	36	497	617
Усього фінансових активів	143 686	36 841	117 524	375 180	151 826	79 588	904 645
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	–	–	–	–	–	341 059	341 059
Кошти банків	–	–	–	–	–	44 305	44 305
Кошти державних та інших установ	2 310	–	–	–	–	46 239	48 549
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	68 073	–	–	–	–	–	68 073
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	169 134	–	–	–	–	623	169 757
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	–	–	–	–	–	73 538	73 538
Інші фінансові зобов'язання	–	–	–	–	–	401	401
Усього фінансових зобов'язань	239 517	–	–	–	–	506 165	745 682
Чистий розрив	(95 831)	36 841	117 524	375 180	151 826	(426 577)	158 963
Сумарний розрив	(95 831)	(58 990)	58 534	433 714	585 540	158 963	

Станом на 31 грудня 2017 року частка цінних паперів нерезидентів зі змінною ставкою становила 7,32% від загального портфеля (станом на 31 грудня 2016 року – 6,29%).

32 Ризик ліквідності

Для оцінки ризику ліквідності фінансові активи групуються відповідно до контрактних на звітну дату строків отримання грошових потоків для їх погашення з урахуванням періоду, який залишився від звітної дати до контрактної дати погашення відповідного грошового потоку. Внески в рахунок квоти МВФ відображаються як активи на вимогу на основі статті XXVI Статтей угоди з МВФ, але таке групування не означає наявність очікувань того, що Україна скористається цією статтею. Фінансові зобов'язання групуються за строками погашення з урахуванням періоду, який згідно з контрактом залишився від звітної дати до дати погашення.

Суми фінансових активів та зобов'язань, наведені в таблиці ризику ліквідності, відображають дисконтовані грошові потоки за контрактами. Похідні контракти, розрахунки за якими проводяться на підставі чистої суми, наведені за чистою сумою, яка, як очікується, буде сплачена. Знецінені кредити включені до таблиці за балансовою вартістю з урахуванням резервів під знецінення і на підставі очікуваних термінів припливу грошових коштів.

Якщо суми, що підлягають сплаті, не є фіксованими, то такі суми наводяться в аналізі ліквідності з урахуванням умов, які були на дату звітності. Позиції в іноземній валюті перераховані за курсами спот на звітну дату.

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2017 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
	<i>(у мільйонах гривень)</i>						
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	23 800	–	–	–	–	–	23 800
Цінні папери нерезидентів	8 656	42 529	100 852	260 207	2 090	121	414 455
Авуари в СПЗ	60 860	–	–	–	–	–	60 860
Цінні папери України	4 035	10 717	9 017	46 355	302 573	–	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	4 739	2 675	5 115	12 115	–	7 773	32 417
Внутрішній державний борг	–	27	80	428	1 391	–	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	80 415	–	–	–	–	–	80 415
Інші фінансові активи	6	3	14	852	41	21	937
Усього фінансових активів	182 511	55 951	115 078	319 957	306 095	7 915	987 507
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 994	–	–	–	–	–	39 994
Кошти державних та інших установ	56 124	–	–	–	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	64 595	2 429	–	–	–	–	67 024
Кредити отримані	–	–	–	–	2 807	–	2 807
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	6 086	15 430	89 888	91 586	3 255	206 245
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	80 411	–	–	–	–	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	5	5	398	–	–	50	458
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	602 673	8 520	15 828	89 888	94 393	3 305	814 607
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(420 162)	47 431	99 250	230 069	211 702	4 610	172 900
Сумарний розрив ліквідності	(420 162)	(372 731)	(273 481)	(43 412)	168 290	172 900	

32 Ризик ліквідності (Продовження)

Оцінка ризику ліквідності Національного банку станом на 31 грудня 2016 року подана таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк погашення не визначений	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>							
Фінансові активи							
Кошти та депозити в іноземній валюті	49 703	–	–	–	–	–	49 703
Цінні папери нерезидентів	6 418	16 749	73 309	176 933	1 799	121	275 329
Авуари в СПЗ	73 546	–	–	–	–	–	73 546
Цінні папери України	2 803	8 206	37 988	196 584	148 873	–	394 454
Кредити банкам та іншим позичальникам	1 550	504	11 878	11 698	–	9 826	35 456
Внутрішній державний борг	–	26	79	422	1 475	–	2 002
Внески в рахунок квоти МВФ	73 538	–	–	–	–	–	73 538
Інші фінансові активи	17	5	17	500	52	26	617
Усього фінансових активів	207 575	25 490	123 271	386 137	152 199	9 973	904 645
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	341 059	–	–	–	–	–	341 059
Кошти банків	44 305	–	–	–	–	–	44 305
Кошти державних та інших установ	48 549	–	–	–	–	–	48 549
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	68 073	–	–	–	–	–	68 073
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	623	8 198	72 866	85 093	2 977	169 757
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	73 538	–	–	–	–	–	73 538
Інші фінансові зобов'язання	4	–	5	–	–	392	401
Зобов'язання з надання кредитів центральним банкам інших країн у національній валюті	57 140	–	–	–	–	–	57 140
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	632 668	623	8 203	72 866	85 093	3 369	802 822
Розрив ліквідності за фінансовими інструментами	(425 093)	24 867	115 068	313 271	67 106	6 604	101 823
Сумарний розрив ліквідності	(425 093)	(400 226)	(285 158)	28 113	95 219	101 823	

32 Ризик ліквідності (продовження)

Суми, що зазначаються в наведених нижче таблицях, не відповідають сумам, відображеним у консолідованому звіті про фінансовий стан, оскільки представлена нижче інформація включає аналіз за строками погашення фінансових зобов'язань, який відображає загальну суму залишків платежів за договорами (включаючи виплату процентів), які не визнаються в консолідованому звіті про фінансовий стан.

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2017 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк пога- шення не визначений <i>(у мільйонах гривень)</i>	Усього
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	361 544	–	–	–	–	–	361 544
Кошти банків	39 994	–	–	–	–	–	39 994
Кошти державних та інших установ	56 124	–	–	–	–	–	56 124
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	64 704	2 479	–	–	–	–	67 183
Кредити отримані	–	28	85	456	2 826	–	3 395
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	6 538	19 477	103 454	94 579	3 255	227 303
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	80 411	–	–	–	–	–	80 411
Інші фінансові зобов'язання	5	5	398	–	–	50	458
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	602 782	9 050	19 960	103 910	97 405	3 305	836 412

Періоди виплат за недисконтованими грошовими потоками за фінансовими зобов'язаннями згідно з договорами станом на 31 грудня 2016 року подані таким чином:

	На вимогу та до 1 місяця	1 – 3 місяці	3 – 12 місяців	1 – 5 років	Понад 5 років	Строк пога- шення не визначений <i>(у мільйонах гривень)</i>	Усього
Фінансові зобов'язання							
Банкноти та монети в обігу	341 059	–	–	–	–	–	341 059
Кошти банків	44 305	–	–	–	–	–	44 305
Кошти державних та інших установ	48 549	–	–	–	–	–	48 549
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком	68 229	–	–	–	–	–	68 229
Зобов'язання перед МВФ, крім зобов'язань зі сплати внеску за квотою	–	953	11 126	82 699	87 828	2 977	185 583
Боргові зобов'язання на користь МВФ зі сплати внеску за квотою	73 538	–	–	–	–	–	73 538
Інші фінансові зобов'язання	4	–	5	–	–	392	401
Зобов'язання з надання кредитів центральним банкам інших країн у національній валюті	57 140	–	–	–	–	–	57 140
Усього майбутніх платежів за фінансовими зобов'язаннями	632 824	953	11 131	82 699	87 828	3 369	818 804

33 Позабалансові зобов'язання і похідні фінансові інструменти

Зобов'язання з надання кредитів

Зобов'язання з надання кредитів включають такі статті:

	2017	2016
	<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Зобов'язання з надання кредитів центральним банкам інших країн у національній валюті	–	57 140
Усього зобов'язань з надання кредитів	–	57 140

Зобов'язання з надання кредитів – це невикористані суми, призначені для кредитування банків.

Зобов'язання з капітальних вкладень

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк мав зобов'язання з капітальних вкладень, які стосувалися придбання, будівництва та поліпшення основних засобів і нематеріальних активів, на загальну суму 87 мільйонів гривень (станом на 31 грудня 2016 року – 70 мільйонів гривень).

Похідні фінансові інструменти

Відповідно до Угоди про управління інвестиціями та надання консультативних послуг між Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Національним банком із жовтня 2013 року здійснюються операції з ф'ючерсами для регулювання процентного ризику.

Станом на 31 грудня 2017 року Національний банк мав 300 довгих біржових процентних ф'ючерсних контрактів із терміном виконання в березні 2018 року, умовна вартість яких становить 1 803 мільйони гривень, або 64 мільйони доларів США, та 396 коротких біржових процентних ф'ючерсних контрактів термінами виконання з березня 2018 року до вересня 2022 року, умовна вартість яких становить 2 719 мільйонів гривень, або 97 мільйонів доларів США (станом на 31 грудня 2016 року – 85 довгих біржових процентних ф'ючерсних контрактів із термінами виконання в березні 2017 року, умовна вартість яких становить 501 мільйон гривень, або 18 мільйонів доларів США, та 214 коротких біржових процентних ф'ючерсних контракти з термінами виконання з березня 2017 року до грудня 2019 року, умовна вартість яких становить 1 380 мільйонів гривень або 51 мільйон доларів США). Кошти для розрахунків за ф'ючерсними операціями в сумі 6 мільйонів гривень (у 2016 році – 3 мільйони гривень) оцінено за справедливою вартістю та включено до складу коштів та депозитів в іноземній валюті (примітка 5).

Судові процедури

До Національного банку під час його діяльності пред'являються певні претензії і позови. За деякими позовами на загальну суму 1 985 мільйонів гривень існує ймовірність настання можливих збитків, однак вона невисока. За рештою позовів Національний банк, за оцінками керівництва, не зазнає суттєвих збитків. У зв'язку з цим відповідне забезпечення під імовірні зобов'язання в цій консолідованій фінансовій звітності не створювалося.

Національний банк також є відповідачем за позовами щодо відновлення діяльності деяких банків. Наразі механізм відновлення діяльності банків в Україні законодавчо не врегульований.

34 Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань

Національний банк визначає розрахункову справедливую вартість фінансових активів і зобов'язань, використовуючи ринкову інформацію (за її наявності) і відповідні методики оцінки. Проте для тлумачення ринкової інформації з метою визначення розрахункової справедливої вартості неодмінно потрібне професійне судження. Як зазначено в примітці 4, економіка України характеризується особливостями, властивими ринковій економіці перехідного періоду, й активність її фінансового ринку поки що є низькою. Таким чином, розрахунки не завжди відповідають реальним сумам, за які Національний банк міг би реалізувати фінансові активи та зобов'язання з урахуванням поточних обставин.

34 Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань (продовження)

Фінансові активи та зобов'язання, що відображені за справедливою вартістю. Боргові цінні папери нерезидентів відображені в консолідованому звіті про фінансовий стан за справедливою вартістю. Справедлива вартість цих цінних паперів визначається на підставі котирувань на активному ринку. Справедлива вартість більшої частини цінних паперів України, що обліковуються за справедливою вартістю, визначалася на підставі даних щодо котирувань на ринку, який не є активним (станом на 31 грудня 2016 року справедлива вартість більшої частини цінних паперів України, що обліковуються за справедливою вартістю, визначалася на підставі даних щодо котирувань на ринку, який не є активним).

Національний банк визначив, що справедлива вартість певних фінансових активів і зобов'язань суттєво не відрізняється від їх балансової вартості. До цих фінансових активів і зобов'язань належать кошти та депозити в іноземній валюті, авуари в СПЗ та внески в рахунок квоти МВФ, інші фінансові активи, банкноти та монети в обігу, кошти банків, кошти державних та інших установ, депозитні сертифікати Національного банку та зобов'язання перед МВФ, інші фінансові зобов'язання.

Справедливу вартість тих фінансових активів і зобов'язань, для яких немає активного ринку, Національний банк розраховував за методом дисконтування грошових потоків. Зазначена модель ураховує майбутні процентні платежі та погашення основної суми заборгованості, строки погашення та ставку дисконтування.

Справедливу вартість цінних паперів України, для яких немає активного ринку, Національний банк визначав на підставі дохідного підходу та:

для довгострокових інфляційних державних облігацій – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Нельсона-Сігела, та фактичних значень індексу споживчих цін за місячний період до попереднього місяця з вересня до листопада 2017 року) та 3-го рівня (консенсусний прогноз значень індексу споживчих цін на наступні 5 років з щомісячного видання FOCUSECONOMICS за грудень 2017 року та цільові значення індексу споживчих цін, визначені Національним банком України на період з 6-го по 30-ий роки);

для інших державних облігацій України – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Нельсона-Сігела);

для облігацій інших державних установ – вхідних даних 2-го рівня (спот-ставок, розрахованих на основі кривої безкупонної дохідності, яка побудована за даними фактично укладених та виконаних договорів з ОВДП із застосуванням параметричної моделі Нельсона-Сігела) та 3-го рівня (премії за ризик цінних паперів порівняно з ризиком ОВДП, яка визначена з використанням експертних суджень на рівні 100 базисних пунктів, що враховує наявність гарантій уряду для цих цінних паперів).

Як ставка дисконтування для визначення справедливої вартості внутрішнього державного боргу в національній валюті використовувалася середньозважена ставка Національного банку за всіма інструментами рефінансування.

Як ставка дисконтування для визначення справедливої вартості кредитів, наданих банкам та іншим позичальникам, використовувалася ринкова ставка (облікова ставка Національного банку) плюс 1,5% на дату розрахунку.

Методики оцінки та ключові вхідні дані для третього рівня оцінки цінних паперів нерезидентів, які обліковуються за справедливою вартістю

Майбутні потоки грошових коштів оцінюються з використанням ринкових даних, що піддаються спостереженню, а також даних, що не піддаються спостереженню. До даних, що не піддаються спостереженню, належать дані про дохідність цінних паперів під час їх первинного розміщення емітентом та припущення щодо незмінності цієї дохідності до дати погашення відповідних цінних паперів, враховуючі короткі строки до погашення.

34 Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань (продовження)

Використані ставки дисконтування були такими:

	2017	2016
	Ставка дисконтування, у % річних	Ставка дисконтування, у % річних
Цінні папери України в національній валюті:		
облігації внутрішньої державної позики	7,21 – 16,21	9,96 – 17,16
облігації інших державних установ	17,14	18,00 – 18,29
Внутрішній державний борг у національній валюті (1994 – 1996 роки)	15,92	17,36
Кредити банкам та іншим позичальникам	16,0	15,5

У наведеній нижче таблиці подано балансову вартість та оцінку справедливої вартості фінансових активів, які не відображаються в консолідованому звіті про фінансовий стан Національного банку за їх справедливою вартістю:

	2017		2016	
	Балансова вартість	Розрахункова справедлива вартість	Балансова вартість	Розрахункова справедлива вартість
			<i>(у мільйонах гривень)</i>	
Цінні папери України в національній валюті:				
облігації внутрішньої державної позики	370 967	364 253	391 936	389 565
облігації інших державних установ	954	942	2 013	1 932
Усього цінних паперів України, які не відображаються за справедливою вартістю	371 921	365 195	393 949	391 497
Внутрішній державний борг	1 926	1 335	2 002	1 303
Кредити банкам та іншим позичальникам	32 417	32 451	35 456	35 686

Беручи до уваги, що розрахунки оціночної справедливої вартості ґрунтуються на певних припущеннях, слід ураховувати те, що надана інформація може не повністю відображати вартість, яка може бути реалізована.

34 Справедлива вартість фінансових активів та зобов'язань (продовження)

Справедлива вартість фінансових інструментів за рівнями її оцінки розподілялася таким чином:

	2017			2016		
	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3	Рівень 1	Рівень 2	Рівень 3
	<i>(у мільйонах гривень)</i>					
Активи, які оцінені за справедливою вартістю:						
Кошти та депозити в іноземній валюті (ф'ючерси)	6	–	–	3	–	–
Цінні папери нерезидентів, які обліковуються за справедливою вартістю	346 145	–	68 310	275 208	–	121
Цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю:						
у національній валюті						
облігації внутрішньої державної позики	–	101	–	–	148	–
в іноземній валюті						
державні деривативи	675	–	–	357	–	–
Активи, справедлива вартість яких розкривається:						
Цінні папери України в національній валюті:						
облігації внутрішньої державної позики	–	218 464	145 789	–	389 565	–
облігації інших державних установ	–	–	942	–	–	1 932
Внутрішній державний борг	–	–	1 335	–	–	1 303
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	–	32 451	–	–	35 686

У 2017 році не відбувалося суттєвих переведень фінансових інструментів між першим і другим рівнями оцінки справедливої вартості. Національний банк вважає переведення між рівнями справедливої вартості такими, що відбулися, станом на кінець звітного періоду.

Довгострокові інфляційні державні облігації, справедлива вартість яких розкривається, включені до третього рівня оцінки справедливої вартості.

За фінансовими інструментами, що оцінюються на дату звітності за справедливою вартістю та включені до третього рівня оцінки справедливої вартості, протягом 2017 та 2016 років не відбувалося змін у балансовій вартості. Зміна елементів вхідних даних до обґрунтовано можливих альтернативних припущень не мала би суттєвого впливу на справедливую вартість таких інструментів станом на 31 грудня 2017 та 2016 років.

35 Подання фінансових інструментів за категоріями оцінки

Відповідно до МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” Національний банк відносить свої фінансові активи до таких категорій: за справедливою вартістю та амортизованою собівартістю.

Усі фінансові зобов’язання Національного банку відображаються за амортизованою собівартістю.

Станом на 31 грудня 2017 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи, що обліковуються за справедливою вартістю	Активи, що обліковуються за амортизованою собівартістю	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	6	23 794	23 800
Цінні папери нерезидентів	414 455	–	414 455
Авуари в СПЗ	–	60 860	60 860
Цінні папери України	776	371 921	372 697
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	32 417	32 417
Внутрішній державний борг	–	1 926	1 926
Внески в рахунок квоти МВФ	–	80 415	80 415
Інші фінансові активи	–	937	937
Усього фінансових активів	415 237	572 270	987 507

Станом на 31 грудня 2016 року фінансові активи розподілялися за категоріями оцінки таким чином:

	Активи, що обліковуються за справедливою вартістю	Активи, що обліковуються за амортизованою собівартістю	Усього
<i>(у мільйонах гривень)</i>			
Фінансові активи			
Кошти та депозити в іноземній валюті	3	49 700	49 703
Цінні папери нерезидентів	275 329	–	275 329
Авуари в СПЗ	–	73 546	73 546
Цінні папери України	505	393 949	394 454
Кредити банкам та іншим позичальникам	–	35 456	35 456
Внутрішній державний борг	–	2 002	2 002
Внески в рахунок квоти МВФ	–	73 538	73 538
Інші фінансові активи	–	617	617
Усього фінансових активів	275 837	628 808	904 645

36 Операції зі зв’язаними сторонами

Для складання цієї консолідованої фінансової звітності сторони вважаються зв’язаними, якщо вони перебувають під спільним контролем або якщо одна з них має змогу контролювати іншу чи може мати суттєвий вплив на іншу сторону під час прийняття фінансових та управлінських рішень, як зазначено в МСБО 24 “Розкриття інформації про зв’язані сторони”. Під час розгляду всіх відносин, що можуть виникати між зв’язаними сторонами, увага приділяється суті цих відносин, а не лише їх юридичній формі. До зв’язаних сторін Національного банку належать Уряд України, організації, які перебувають під контролем держави, провідний управлінський персонал тощо.

36 Операції зі зв'язаними сторонами (продовження)

Національний банк під час своєї діяльності здійснює операції зі зв'язаними сторонами. У цій примітці наводяться тільки суттєві операції зі зв'язаними сторонами. Нижче зазначено залишки за цими операціями на кінець року:

	Примітки	2017			2016		
		Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційовані компанії	Інші зв'язані сторони
							(у мільйонах гривень)
Цінні папери України	8	372 697	–	–	394 454	–	–
Кредити банкам та іншим позичальникам		22 212	–	–	25 618	–	–
Кредити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	9	6 479	–	–	9 062	–	–
Резерв під кредити банкам та іншим позичальникам		(4 509)	–	–	(10 322)	–	–
Внутрішній державний борг		1 926	–	–	2 002	–	–
Інші активи		33	106	–	22	89	–
Кошти банків		19 213	–	–	19 532	–	–
Кошти державних та інших установ	14	52 260	76	3	45 837	358	2
Кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	14	3 740	–	–	2 310	–	–
Зобов'язання з перерахування прибутку до розподілу до бюджету	19	44 614	–	–	44 379	–	–
Депозитні сертифікати, що емітовані Національним банком		15 591	–	–	8 032	–	–
Інші зобов'язання		9	–	–	22	–	–

До інших зв'язаних сторін включено залишки на рахунку Корпоративного недержавного пенсійного фонду Національного банку.

Умови зазначених вище операцій були такими:

за довгостроковими кредитами державним банкам (які включено до кредитів банкам та іншим позичальникам у наведеній вище таблиці) станом на 31 грудня 2017 року встановлена процентна ставка від 7,00% до 16,50% (станом на 31 грудня 2016 року – від 7,00% до 29,25%); ці кредити підлягають погашенню в термін від 1 до 2 років за початковими термінами погашення (станом на 31 грудня 2016 року – від 1 до 4 років);

за кредитами, наданими Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, станом на 31 грудня 2017 та 2016 років була встановлена процентна ставка 12,5 %;

за коштами державних та інших установ станом на 31 грудня 2017 та 2016 років відсотки не нараховувалися;

за коштами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 31 грудня 2017 року встановлена процентна ставка 4,83% (станом на 31 грудня 2016 року – 6,62%);

за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані державними банками на кореспондентський рахунок у Національному банку (які включено до коштів банків у наведеній вище таблиці), відсотки не нараховуються (станом на 31 грудня 2016 року за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані державними банками на кореспондентський рахунок у Національному банку відсотки не нараховувалися) (примітка 13).

Умови операцій із внутрішнім державним боргом та цінними паперами України розкрито у відповідних примітках.

36 Операції зі зв'язаними сторонами (продовження)

У наведеній нижче таблиці зазначено статті доходів і витрат за операціями зі зв'язаними сторонами:

	2017			2016		
	Уряд та організації під контролем держави	Асоційо- вані компанії	Інші зв'язані сторони	Уряд та організації під контролем держави	Асоційо- вані компанії	Інші зв'язані сторони
	<i>(у мільйонах гривень)</i>					
Процентні доходи	51 409	–	–	53 251	–	–
Процентні витрати	(1 503)	–	–	(3 079)	–	–
Комісійні доходи	288	–	–	187	–	–
Інші доходи	117	18	–	139	23	–
Витрати на утримання персоналу	–	–	(31)	–	–	(27)
Інші витрати	(7)	–	–	(1)	–	–
Чисте (зменшення)/збільшення резервів	(5 813)	–	–	6 147	–	–

Відповідно до Закону України “Про Національний банк України” послуги для Державного казначейства України надаються Національним банком безоплатно.

У 2017 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 23,1 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 10,7 мільйона гривень (у 2016 році короткострокові виплати (заробітна плата) провідному управлінському персоналу становили 12,7 мільйона гривень, у тому числі винагорода членам Ради Національного банку становила 1,9 мільйона гривень). Сальдо заборгованості за виданими управлінському персоналу кредитами станом на 31 грудня 2017 року та станом на 31 грудня 2016 року відсутнє.

37 Події, що відбулися після звітної дати

У лютому-березні 2018 року відбулося погашення зобов'язань перед МВФ за програмою “Stand-by” на суму 129 мільйонів СПЗ (5 176 мільйонів гривень за офіційним курсом на дату здійснення платежу, або 4 699 мільйонів гривень за річним курсом МВФ).

У 2018 році впроваджено в облікову політику Національного банку новий Порядок розрахунку чистої відкритої валютної позиції та визначення нереалізованих і реалізованих результатів за операціями в іноземній валюті, монетарному золоті та банківських металах у Національному банку з метою доречнішої інформації про вплив зазначених операцій на фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки Національного банку. Національний банк оцінює вплив зазначеного питання на консолідовану фінансову звітність, у тому числі на зобов'язання перед Державним бюджетом.

11 квітня 2018 року
м. Київ, Україна